

Zpracování žánru True Crime v seriálech Legendy kriminalistiky a Najväčšie kriminálne prípady Slovenska

Tomáš Vranovič

Bakalářská práce
2025

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta multimediálních komunikací

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta multimediálních komunikací
Ateliér Audiovize

Akademický rok: 2024/2025

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(projektu, uměleckého díla, uměleckého výkonu)

Jméno a příjmení:	Tomáš Vranovič
Osobní číslo:	K22135
Studijní program:	B0211P310005 Teorie a praxe audiovizuální tvorby
Specializace:	Stříhová skladba
Forma studia:	Prezenční
Téma práce:	1. Teoretická část: Zpracování žánru True Crime v seriálech Legendy kriminalistiky a Největší kriminální případy Slovenska 2. Praktická část: Stříhová skladba audiovizuálního díla (vyrobeného v systému řízené výroby FMK) v minimální délce 12 minut, ve výstupní kvalitě uvedené ve Výrobní knize AAV. viz Zásady pro vypracování

Zásady pro vypracování

1. Teoretická část:

Rozsah práce: minimálně 15 normostran textu bez započítání obsahu, rejstříku a obrazových příloh.

Formální podoba: Jednotná formální úprava teoretické části práce, její uložení a zpřístupnění se řídí aktuální verzí příslušné směrnice rektora. Student odevzdává 1 ks fyzické (tištěné) práce v pevné vazbě. Tištěná verze práce obsahuje originální "Zadání DP/BP" včetně příslušných podpisů a studentem podepsané Prohlášení o původnosti práce. Práce v elektronické podobě obsahuje nascanované "Zadání DP/BP" se všemi formálními náležitostmi a také nepodepsané Prohlášení studenta o původnosti práce. Plný text elektronické verze ve formátu PDF/A a případné přílohy (zkomprimované do jednoho zip souboru) student odevzdá nahráním do IS/STAG a do příslušné složky na NAS-AAV (viz níže).

Pokyny k vypracování: prostudujte a analyzujte dostupné materiály z profesního hlediska a formulujte závěry a získané vědomosti do podoby akademického/odborného textu.

2. Praktická část:

Přípustné varianty praktické části:

1) Stříhová skladba audiovizuálního díla (vyrobeného v systému řízené výroby FMK) v minimální délce 12 minut, ve výstupní kvalitě uvedené ve Výrobní knize AAV.

2) Stříhová skladba souboru audiovizuálních děl oficiálně schváleného před odevzdáním Výrobní komisí ateliéru Audiovizuální tvorba, ve výstupní kvalitě uvedené ve Výrobní knize AAV.

3) Projektová část (realizovaná prostřednictvím metody výzkumu uměním) stříhového charakteru úzce související s teoretickou částí práce. Varianta musí být schválena před odevzdáním Výrobní komisí ateliéru Audiovizuální tvorba.

Další požadované materiály praktické části:

a) Upoutávka, teaser či trailer na předložené audiovizuální dílo (var. 1 a 2).

b) Písemná explikace z pohledu dané specializace. Minimální rozsah 2 normostrany (var. 1, 2, 3).

c) Anotace (var. 1, 2, 3).

d) Technický scénář (var. 1).

e) Štábová listina (var. 1, 2, 3).

V případě, že je dílo autorským počinem nebo není součástí praktické části SZZ studenta produkce, je nutné dodržet doložení požadovaných materiálů a–h dle zadání specializace Produkce. Tato data odevzdává za projekt vždy jeden člověk. Nezbytná je konzultace s vedením AAV.

Všechny odevzdávané materiály musí splňovat vnitřní technické normy dle Výrobní knihy AAV pro odevzdávání prací a musí být řádně popsány (jméno, název, logo fakulty, formát, rozlišení). Součástí závěrečné práce je vytištěný a podepsaný formulář "Údaje o bakalářské práci studenta".

Uložení na NAS:

Ve složce na NAS-AAV, označené "Bakalářská / Magisterská práce" uložte:

1) Teoretickou práci ve formátu PDF/A a případné přílohy (zkomprimované do jednoho zip souboru) dle specifikací výše.

2) Vytvořte podsložku Praktická práce, která bude obsahovat materiály částí a–h. Řádně nazvaný film/absolventské dílo odevzdávejte ve formátech splňujících vnitřní technické normy AAV pro odevzdávání prací.

3) Vytvořte podsložku s názvem Katalog, která bude obsahovat "Podklady pro katalog FMK UTB ve Zlíně": 10 kusů obrazové dokumentace praktické části závěrečné práce pro využití v publikacích FMK. Formát pro bitmapové podklady: JPEG, barevný prostor RGB, rozlišení 300 dpi, 250 mm delší strana. Formáty pro vektory: AI, EPS, PDF. Loga a texty v křivkách. V samostatném textovém souboru uveďte jméno a příjmení, login do portálu UTB, obor (ateliér), typ práce, přesný název práce v češtině i v angličtině, rok obhajoby, osobní e-mail, osobní web, telefon. Přiložte svou osobní fotografii v tiskovém rozlišení.

Forma zpracování bakalářské práce: tištěná/elektronická

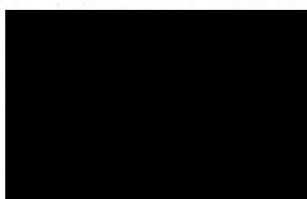
Seznam doporučené literatury:

- NICHOLS, Bill. *Úvod do dokumentárního filmu*. Praha: Nakladatelství AMU, 2022. ISBN 978-80-7331-606-8.
PALŮCH, Martin. *Autorský dokumentární film na Slovensku po roku 1989*. Bratislava: Občianské združenie Vlna ve spolupráci s vydavateľstvom Drewo a srd, 2015. ISBN 978-80-89550-24-1.
VAŇURA, Miroslav. *Očima kriminalistů*. Albatros Media a.s, 2024. ISBN 9788076834934.
Základy kriminalistiky. Praha: Ministerstvo vnitra, Hlavní správa veřejné bezpečnosti, 1954.
HERETIK, Anton. *Dobro*. Bratislava: Ikar, 2022. ISBN 9788055185224.

Vedoucí bakalářské práce: MgA. Juraj Ondruš, Ph.D.
Ateliér Audiovize

Datum zadání bakalářské práce: 2. prosince 2024

Termín odevzdání bakalářské práce: 16. května 2025

Mgr. Josef Kocourek, Ph.D.
děkan

MgA. Irena Pustina Kocí, Ph.D., MBA
vedoucí ateliéru

Ve Zlíně dne 2. prosince 2024

PREHLÁSENIE AUTORA BAKALÁRSKEJ PRÁCE

Beru na vedomí, že

- odevzdáním bakalářské práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb., v platném znění bez ohledu na výsledek obhajoby;
- bakalářská práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému a bude dostupná k nahlédnutí;
- jedno vyhotovení bakalářské práce v listinné podobě bude ponecháno Univerzitě Tomáše Bati ve Zlíně k uložení;
- na moji bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3;
- podle § 60 odst. 1 autorského zákona má Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60 odst. 2 a 3 mohu užít své dílo – bakalářskou práci – nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování bakalářské práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky bakalářské práce využít ke komerčním účelům;
- pokud je výstupem bakalářské práce jakýkoliv softwarový produkt, považují se za součást práce rovněž i zdrojové kódy, popř. soubory, ze kterých se projekt skládá; neodevzdání této součásti může být důvodem k neobhájení práce.

Prohlašuji, že

- jsem na bakalářské práci pracoval(a) samostatně a použitou literaturu jsem řádně citoval(a); v případě publikace výsledků budu uveden(a) jako spoluautor;
- odevzdaná verze bakalářské práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou obsahově totožné.

Ve Zlíně, dne

.....
podpis autora

ABSTRAKT

Bakalárska práca sa zaoberá žánrom true crime, ktorý sa stal fenoménom súčasnej mediálnej kultúry. Jej cieľom je definovať a charakterizovať popularitu tohto žánru, predstaviť vývoj jeho prezentácie až po súčasnú formu, jeho etické aspekty a skúmať odlišné prístupy k zobrazovaniu skutočných kriminálnych prípadov prostredníctvom komparatívnej analýzy epizód dvoch dokumentárnych seriálov - „Legends kriminalistiky“ a „Najväčšie kriminálne prípady Slovenska“. Výskum sa zameriava na identifikáciu a komparáciu naratívnych a audiovizuálnych stratégií a ich vplyv na divácke vnímanie, pričom skúma, ktoré spracovanie sa u divákov teší väčšej obľube a ktoré je pre nich prijateľnejšie. Práca môže tak prispieť k porozumeniu vplyvu komunikačných prístupov na vnímanie kriminálnej tematiky v kontexte žánru true crime.

Kľúčové slová: True crime, kriminalita, kriminalistika, infotainment, Legends kriminalistiky, Najväčšie kriminálne prípady Slovenska

ABSTRACT

The bachelor thesis deals with the true crime genre, which has become a phenomenon of contemporary media culture. Its aim is to define and characterize the popularity of this genre, to present the evolution of its presentation up to its current form, its ethical aspects and to explore different approaches to the portrayal of true crime cases through a comparative analysis of episodes of two documentary series – „Legends of criminalistics“ and „The greatest criminal cases of Slovakia“. The research focuses on the identification and comparison of narrative and audiovisual strategies and their impact on viewers' perception, examining which treatment is more popular and acceptable to the viewers. The thesis can thus contribute to the understanding of the impact of communication approaches on the perception of crime themes in the context of the true crime genre.

Keywords: True crime, criminality, criminology, infotainment, Legends of criminalistics, The greatest criminal cases of Slovakia

POĎAKOVANIE

V rámci tejto práce by som sa chcel poďakovať svojmu vedúcemu práce MgA. Jurajovi Ondrušovi, PhD., za jeho ochotný a profesionálny prístup. Rovnako by som rád vyjadril vďaku vedúcemu strihovej skladby MgA. Liborovi Nemeškalovi, PhD., za motiváciu k včasnému riešeniu a spracovaniu tejto bakalárskej práce. Mimo univerzity by som rád vyjadril vďaku svojej rodine za podporu a rady k písaniu bakalárky.

OBSAH

ÚVOD.....	13
I TEORETICKÁ ČASŤ.....	14
1 ŽÁNER TRUE CRIME	15
1.1 DEFINÍCIA ŽÁNRU TRUE CRIME	15
1.2 HISTÓRIA A SPÔSOB VÝVOJA ŽÁNRU	17
1.3 TRUE CRIME AKO FENOMÉN.....	21
1.4 ETIKA V TRUE CRIME.....	24
1.5 ZHRNUTIE TEORETICKEJ ČASTI	26
II ANALYTICKÁ ČASŤ.....	28
2 ANALÝZA DVOCH SERIÁLOV	29
2.1 ANALÝZA FORMALISTICKÝCH PRVKOV.....	31
2.1.1 Legendy kriminalistiky	35
2.1.1.1 Dramaturgia.....	35
2.1.1.2 Kamera	38
2.1.1.3 Strih.....	39
2.1.1.4 Zvuk.....	42
2.1.2 Najväčšie kriminálne prípady Slovenska	44
2.1.2.1 Dramaturgia	44
2.1.2.2 Kamera	46
2.1.2.3 Strih	48
2.1.2.4 Zvuk	50
2.2 KOMPARAČNÁ ANALÝZA	52
2.2.1 Dramaturgická výstavba.....	52
2.2.2 Kamerové snímanie.....	53
2.2.3 Strihová skladba	55
2.2.4 Zvuk a komentár	56
2.3 DIVÁCKA ANALÝZA	58
2.3.1 Zaujatie.....	59
2.3.2 Výpovedná hodnota	60
2.3.3 Ciele	62
2.3.4 Téma.....	63
2.3.5 Hlavná postava	64
2.3.6 Vnímanie páchatel'a	65
2.3.7 Podkategória.....	66
2.3.8 Neetické prvky	67
ZÁVER	69
ZOZNAM POUŽITEJ LITERATURY	71

ZOZNAM POUŽITÝCH INTERNETOVÝCH ZDROJOV	72
ZOZNAM OBRÁZKOV	74
ZOZNAM TABULIEK.....	76
ZOZNAM GRAFOV	77
ZOZNAM POUŽITÝCH SYMBOLOV A SKRATOK	78

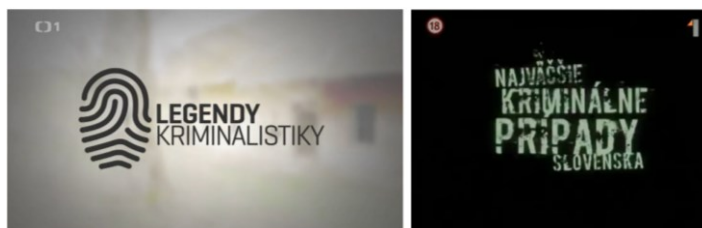
ÚVOD

Táto bakalárska práca sa zameriava na jeho spracovanie v dvoch televíznych dokumentárnych seriáloch, konkrétne „Legends kriminalistiky“ a „Najväčšie kriminálne prípady Slovenska“. Cieľom práce je prostredníctvom detailnej analýzy identifikovať rozdielne prístupy k zobrazovaniu kriminálnych prípadov a skúmať, ako tieto rozdielne formalistické a naratívne postupy vplývajú na divácke vnímanie zobrazovaných zločinov.

Teoretická časť práce poskytuje komplexný pohľad na žáner true crime, jeho definíciu, prvky a formy prezentácie obsahu v kontexte infotainmentu. Ďalej sleduje historický vývoj narativu o zločinoch od 16. storočia po súčasnosť, pričom osobitnú pozornosť venuje dielu Trumana Capoteho „In Cold Blood“, ktoré zásadne ovplyvnilo ďalšie smerovanie tohoto žánru. Objasňuje príčiny fascinácie publika true crime obsahom a kriticky pristupuje k etickým aspektom žánru, najmä k problematike zobrazovania páchatel'ov a obetí.

Analytická časť sa zameriava na porovnanie dvoch epizód z vybraných seriálov, ktoré spracovávajú typologicky podobné prípady. Prostredníctvom analýzy formalistických prvkov – dramaturgie, kamerového snímania, strihovej skladby a zvukovej zložky budú vyhodnotené rozdielne prístupy k naratívnej výstavbe a vizuálnemu spracovaniu. Komparačná analýza následne tieto zistenia zhromažďuje a poukazuje na možné odlišné zámery. Dôležitú súčasť práce tvorí aj divácka analýza, ktorá na základe dotazníka odhalí, ako publikum vníma rozdielne spracovanie true crime obsahu, a ktoré považuje za výpovednejšie a prínosnejšie.

Táto práca prispieva k hlbšiemu porozumeniu žánru true crime a poukazuje na to, ako rôzne formalistické prístupy môžu ovplyvniť interpretáciu rovnakých tém v kontexte televíznej produkcie. Práca tak otvára priestor pre ďalšiu diskusiu o prístupe k spracovaniu skutočných kriminálnych prípadov v médiách.

Obrázok 1: Analyzované seriály „Legends kriminalistiky“ a „NKPS“

(zdroj: youtube.com)

I TEORETICKÁ ČASŤ

1 ŽÁNER TRUE CRIME

Už podľa pomenovania témy je všetkým jasné, že predmetom tohto výskumu bude žáner true crime. Teoretická časť slúži nielen na jeho definíciu, ale aj objasnenie historického vývoja, ktorý ho zaviedol až do doby, kedy sa stal fenoménom modernej éry. Okrem dôvodov, prečo sa teší takej obľube, sa pozrieme aj na spôsoby, ako môže jeho produkovanie zájsť až za hranice etiky a morálky, podobne ako u zločinov. Začneme teda od začiatku.

1.1 Definícia žánru true crime

Ako už samotný názov napovedá, true crime je označovaný ako žáner prezentujúci príbehy skutočných zločinov a osôb, ktoré sa na nich podieľali. Povaha týchto prípadov býva zvyčajne násilná a ústrednou témou je spáchanie vraždy, únosu, lúpeže alebo iného závažného trestného činu.¹ Vo všeobecnosti sa true crime definuje aj ako program, ktorého obsah sa zaoberá rekonštrukciou skutočných zločinov alebo ich vyšetrovania.² Obsah tohto žánru teda nemusí pozostávať len z kriminality, ale aj kriminalistiky. Ide o dva napohľad podobné, no svojou podstatou celkom odlišné pojmy. Celý rozdiel v ich podstate spadá pod perspektívu zločinu.

Kriminalita sa priamo a aktívne vzťahuje k zločinu, nakoľko ide o jeho produkovanie, resp. páchanie. Charakterizovať ju môžeme ako súhrn trestných činov, ktoré boli spáchané, či už úmyselne alebo len z nedbanlivosti, trestnoprávne zodpovednými jedincami na istom mieste a za isté obdobie.³

Kriminalistika je naopak tým, čo zločin nesprostredkováva, ale bojuje proti jeho páchaniu. Ide o vedeckú disciplínu, ktorá sa však nevzťahuje iba k trestným činom, ale aj k osobnosti páchatel'a a zisťovaniu všetkých okolností, ktoré nasvedčujú jeho všeobecnej nebezpečnosti pre spoločnosť.⁴ Jej metóda má tri organizačné časti, ktoré sú neoddeliteľne spojené a je nutné, aby konštruktívne spolupracovali. Ide o „kriminálnu taktiku“ obsahujúcu náuku o zločine, štúdium metód činností páchatel'a, operatívne evidencie a štatistiky

¹ HELLERMAN, Jason. *What Is True Crime in Movies and TV?*, nofilmschool.com, 2024 [online] Dostupné z: <https://nofilmschool.com/what-is-true-crime#>.

² JEDLIČKOVÁ, Jana. *Místo zločinu Česko*. Cinepur (145), 2/2023 [online].

³ PRUDOVÍČ, Marek, *Mediálna produkcia a kriminalita*, Trnava, Katedra dejín práva, Právnická fakulta, Trnavská univerzita, 2023, str. 3. [online] Dostupné z: <https://fhv.uniza.sk/mkdrevue/?p=323>.

⁴ MINISTERSTVO VNITRA, HLAVNÍ SPRÁVA VEŘEJNÉ BEZPEČNOSTI. *Základy kriminalistiky*. Praha, 1954. s. 24.

a celkový vyšetrovací proces. Další částou je „kriminální technika,“ která se zabývá vědami pro identifikaci osob a věcí. Poslední část tvoří „pomocné vědy,“ pod které spadá soudní lékařství, soudní chemie a soudní psychiatrie.⁵ Můj osobní názor, který budu v průběhu výskumu spomínat, je, že hlavními postavami každého trestného činu vraždy jsou primárně pachatel a oběť. Teda osoba, která stojí za spáchaním vraždy a osoba, na které byla vražda spáchaná. To isté může platit i v případě audiovizuálních či umeleckých děl spadajících do žánru true crime. Důležitou součástí, možno i jednou z hlavních postav, budou i vyšetřovatelé, či štafni zástupcovia. Z odborov pomocných vied sa do obsahu zakomponujú i súdni lekári, psychológovia alebo laboranti.

Príbehy týchto skutočných prípadov sú spracované rôznymi spôsobmi. Prezentované môžu byť v podobe textu, vo vizuálnom či zvukovom prevedení, poprípade kombináciou všetkých troch. Ich odlišnosť závisí od spôsobu produkcie a podľa toho, ako sú spracované v rôznych médiách.⁶ Noviny a články podávajú takéto informácie rýchlo a stručne kvôli obmedzenému priestoru a časovému limitu. Iné spôsoby prezentovania týchto činov pozorujeme pri knihách, kde príbehy bývajú spracované do hĺbky, pretože autori v nich kladú dôraz na presnosť a podrobný výskum. Neraz sú autormi ľudia, ktorí boli súčasťou predmetných udalostí alebo nadväzovali kontakt so zločincami. V prípade televízneho alebo filmového spracovania, kedy sú hlavné postavy prípadu dramatizované hercami, dielo nadobúda širší emocionálny rozmer a konzument ho prežíva oveľa intenzívnejšie.⁷

Dawn K. Cecilová uvádza, že jednou z hlavných hnacích síl žánru true crime je bez pochyby zábava. Tá vzniká, keď sú skutočné informácie prípadu obohatené o dramatizáciu, rekonštrukcie alebo iné kreatívne spôsoby rekonštrukcie udalostí s cieľom prezentovať ich publiku. „Musí však existovať starostlivá rovnováha medzi naplnením dvojitej túžby žánru, čím je informovať a pobaviť. Akonáhle si tvorca príliš dovolí narábať s faktami a rozprávanie sa priblíži k fiktívnemu opisu založenému na skutočnej udalosti, žáner true crime sa stráca.“ Splynutím týchto faktov so zábavou vzniká forma, ktorú nazývame infotainment.⁸

⁵ MINISTERSTVO VNITRA, HLAVNÍ SPRÁVA VEŘEJNÉ BEZPEČNOSTI. *Základy kriminalistiky*. Praha, 1954. s. 25.

⁶ MURLEY, Jean. *The rise of true crime: 20th-century murder and American popular culture*. Santa Barbara: ABC-CLIO, 2008, str. 6. ISBN: 9780275993887.

⁷ KLEMM, Michael. *Fenomén žánru True crime na příkladu seriálu Devadesátky*. Diplomová práce. Slezská univerzita v Opavě, Filozoficko-přirodovědecká fakulta v Opavě. 2023. str. 10. [online] Dostupné z: <https://is.slu.cz/th/q67xg/>.

⁸ CECIL, Dawn K. *Fear, Justice, and Modern True Crime*. USA, Lynne Rienner Publishers, Inc. 2020, str. 5. ISBN: 978-1-62637-901-5 hc.

Cecilová ďalej uvádza, že žáner sa z hľadiska infotainmentu líši v tom, ako kombinuje narábanie s informáciami za účelom pobaviť diváka. Spomína Keesa Brantsa a Petera Neijensa, ktorí v roku 1998 vyvinuli stupnicu pomáhajúcu pochopiť, do akej miery sú true crime príbehy informatívne alebo zábavné. Túto stupnicu následne v roku 2002 preskúmala dvojica Ray Surette a Charles Otto. Vo výskume sa zamerali na tri hlavné prvky: tému, štýl a formát.⁹

„Téma“ nám definuje to, že informatívnejšie príbehy sa sústreďujú na fakty a spoločenské problémy, zatiaľ čo príbehy, ktoré sú cielené na zábavu, sa zameriavajú na konkrétnych ľuďoch a ich zločin. „Štýl“ u informatívnejších true crime príbehov vedú profesionáli a odborníci vecným spôsobom, naopak tie menej informatívne sú prezentované dramatickejším štýlom za prítomnosti mediálne známych osobností. „Nálada štýlu je spájaná k vypovedajúcej osobe v rozhovoroch.“ Tretí prvok, „formát,“ sa týka spôsobu prezentácie materiálu. Informatívne diela sú vecné a priame, častokrát aj seriózne, zatiaľ čo tie formovo zábavnejšie narábajú s hudbou, grafikou a inými technikami pre dramatizáciu.

Na základe týchto zistení potom rozdeľujú tento žáner do troch podkategórií: informatívnej, dramatickej a zmiešanej. V prípade informatívnych titulov v diele vystupujú prevažne odborníci. Tí prezentujú fakty o rozoberanom prípade, bez snahy o pobavenie diváka. Dramatické diela prezentujú zdramatizovanú verziu prípadu, scény sú odohrané hercami. Do zmiešanej kategórie patrí najviac true crime diel. Kombinujú fakty a prezentujú ich za pomoci rôznych dramatických techník.

1.2 História a spôsob vývoja žánru

Pri nahliadnutí do histórie žánru pozorujeme odlišné spôsoby interpretácie a spracovávania skutočného zločinu. Toto formovanie obsahu sa postupne vyvíjalo a budovalo v konzumentoch odlišný pohľad na celý prípad alebo jeho účastníkov. Aj v dnešnej modernej tvorbe nachádzame spektrum rôznych názorov a pohľadov na zločin. Najväčším dôvodom týchto rozdielov je to, ako autori s celkovým zločinom naložia, rovnako aj od spôsobu, akým ho konzumentom odprezentujú. Ide o niečo, čo sa snažím aj ja v rámci výskumu spozorovať.

⁹ CECIL, Dawn K. *Fear, Justice, and Modern True Crime*. USA, Lynne Rienner Publishers, Inc. 2020, str.7.
ISBN: 978-1-62637-901-5 hc.

Romana Šumavská vo svojej prednáške o true crime fenoméne tvrdí, že ľudia sa o smrti a zločine dozvedajú a inšpirujú už z príbehov v Biblii, či iných náboženských textov, ktoré zaznamenávajú pomerne dosť vražd a zločinov, napr. ako príbeh Kaina a Ábela.¹⁰ Počiatky tohto žánru však môžeme vystopovať až v úvodných rokoch 16. storočia, predtým, ako tlačiareň začala produkovať tlačene brožúry. Vražedné príbehy sa spočiatku širili ústnym podaním formou balád, ktoré slúžili ako obľúbený spôsob informovania o notoricky známých zločinoch. Podrobne opisovali krvavé vraždy a širili desivé fakty o každom prípade. Ich obsah bol však zvyčajne v rozpore s faktami, často sa menili mená a miesta, pridávali sa alebo uberali rôzne detaily.¹¹ Hoci boli hlavné témy stále rozpoznateľné, veľkým problémom týchto správ bola verejná neistota, či sú podané informácie pravdivé alebo nie.¹² Morálne rozporuplný postoj si rýchlo získaval pozornosť a spôsobovalo to výnimočný záujem o každý odtlačok. Tento trend znamenal začiatok literárnej tradície, ktorá sa po stáročia vyvíjala.

V 17. a 18. storočí sa príbehy o vraždách širili nielen ústnym podaním či prostredníctvom brožúr a letákov. Skutočný záujem o poznanie zločinu sa prejavil vo verejných trestoch a popravách zločincov. Ide o prvú formu, ktorá zdôrazňuje záľubu verejnosti v morbidnej zábave.¹³ Oproti neskorším storočiam však zločincov a ich myseľ príliš neskúmali. Všetkým spáchaným činom sa vtedy rozumelo ako neschopnosti a slabosti odolať pokušeniam diabla.¹⁴ V Amerike na zločin poukazovali najmä prostredníctvom kázni, sústreďovali sa primárne na duchovný rozmer celého činu. Kazatelia strávili týždne až mesiace s odsúdenými vrahmi, viedli s nimi duchovné rozhovory, čím sa snažili dosiahnuť ich pokánie. Následne napísali kážeň pre miestnu komunitu. V nich nepopisovali brutálne detaily zločinu, ale snažili sa poukázať na duchovné pochybenia, ktoré vraha doviedli k násiliu. Vychádzali pritom z kresťanského chápania ľudskej prirodzenosti, kde násilie bolo vnímané ako dôsledok vrodenej ľudskej skazenosti. Fyzická smrť pritom

¹⁰ PÁTEČNÍCI SISYFOS, *Romana Šumavská: Fenomén true crime - proč nás fascinuje zlo* (Živě PŘF UK, Benátská 2, Praha), youtube.com/Pátečníci Sisyfos, 2024. [online] Dostupné z: https://www.youtube.com/watch?v=pX1g5M-4-OE&t=709s&ab_channel=P%C3%A1te%C4%8Dn%C3%ADciSisyfos

¹¹ JONES, Lauren. *What Are the Origins of the True Crime Genre?*, thecollector.com, 2024. [online] Dostupné z: <https://www.thecollector.com/what-are-the-origins-of-the-true-crime-genre/>.

¹² NIRTAUT, Brianna, *True Crime Obsession: Analyzing the Effects of True Crime Media from the Past to the Present*. University Honors College. 2024, str. 9-10. [online] Dostupné z: <https://scholars.indianastate.edu/honorsp/12>

¹³ NIRTAUT, pozn.12, str. 10.

¹⁴ KLEMM, Michael. *Fenomén žánru True crime na příkladu seriálu Devadesátky*. Diplomová práce. Slezská univerzita v Opavě, Filozoficko-přírodovědecká fakulta v Opavě. 2023. str. 12. [online] Dostupné z: <https://is.slu.cz/th/q67xg/>.

nepredstavovala definitívne zatratenie, ale priestor pre duchovný pokrok. Kázne si tak stanovili dva hlavné ciele, v metaforickom zmysle to bolo navrátiť vraha do spoločenstva a po druhé ukázať publiku zrkadlo vlastných hriešnych sklonov. Kľúčovou myšlienkou bolo, že každý hriešnik môže nájsť cestu späť prostredníctvom úprimného pokánia a duchovnej premeny.¹⁵

Na prelome 18. a 19. storočia boli náboženské kázne nahradené príchodom nových naratívnych foriem ako novinárstvo, knihy, súdne protokoly a biografické príbehy vrahov. Tieto nové médiá kompletne odstrihli akúkoľvek prezentáciu duchovného stavu páchatel'a a lepšie podchytili rozširujúci sa spoločenský záujem o osobnosť vraha. Konkrétne o jeho individuálnu charakteristiku, motivácie a správanie. „Súčasne začali byť vrahovia prezentovaní pod súborom konvencií „gotického hororu,“ s dôrazom na domáce zločiny, čoraz explicitnejšími násilnými scénami a vnímaním vraždy ako tajomstva. Jazyk rozprávania dramaticky zmenil tón, obsahoval fyzickejšiu, kontrastnejšiu a hororom inšpirovanú rétoriku. Týmto krokom boli vrahovia považovaní za akýchsi „morálnych cudzincov“, ktorí prekročili hranicu ľudskej skúsenosti a pochopenia.¹⁶“ Tento posun súvisel s osvietenskými myšlienkami. Podľa nich mali byť ľudia prirodzene dobrí a rozumní, čo bolo dôležité pre budovanie novej, zdravej demokratickej spoločnosti. Jean Murley ďalej píše, že v rokoch 1830 až 1900 putovala väčšina produktov, ktorá súvisela s kriminalitou, všetkými cestami na kultúrny trh. Novinári vydávali tisíce brožúr týkajúcich sa zločinu. Spisovatelia beletrie tvorili kriminálne romány, detektívky a seriálové kriminálne trilery. Policajní šéfovia, detektívi alebo aj zločinci zasa zostavovali memoáre, priznania a postupy na zastavenie zločinu. Okrem spravodajských denníkov vynikala v 19. storočí ešte jedna publikácia, ktorá sa venovala výlučne zločinu a zločincovi - National Police Gazette. „Tento týždenník mal svoj pôvod v dvoch britských publikáciách: v Newgate Calendar, pravidelne vydávanej zbierke životopisov zločincov, priznaní a opisov zločinov, vyšetrovaní a popráv, a v London Police Gazette, ktorý poskytoval opisy utečencov najmä pre miestne policajné zložky.“

Počiatkom 20. storočia vstupuje na scénu opäť nový prístup pohľadu na kriminalitu a jej páchatel'ov. S pokrokom vedy v oblasti kriminológie a novými teóriami o ľudskej

¹⁵ MURLEY, Jean. *The rise of true crime: 20th-century murder and American popular culture*. Santa Barbara: ABC-CLIO, 2008, str. 7. ISBN: 9780275993887.

¹⁶ MURLEY, pozn.15, str. 8.

psychológii pribúda do obsahu rétorika medicínskej deviácie.¹⁷ Vražda je teda vnímaná ako vedecký a sociologický problém. Podobne tak aj páchatel' sa javí ako psychicky nestabilná ľudská bytosť. Pomáha tomu aj zakomponovanie rastúcej profesionality a odbornosti policajtov, detektívov a prokurátorov spolu s novými poznatkami o psychológii a pokrokom v oblasti forenzných vied a techník odhaľovania.¹⁸ Jean Murley taktiež tvrdí, že k ďalším významným posunom v rozprávaní o vraždách v tomto období patrí zavedenie textovej rekonštrukcie zločinu v rámci rozprávania. Je odťažité a bez emócií. Neobsahuje žiadne zbytočné opisy detailov, hrôzy alebo agresívneho a melodramatického pôsobenia na čitateľove emócie. Namiesto toho, aby sme nazerali na strašnú tragédiu a prúdiace krvavé stopy, autori *National Police Gazette* začali ponúkať široký opis, zahŕňajúc vedecký a objektívny pohľad na prípad. Tento typ opisu nastolil novú éru ironického odstupu na čin vraždy. Časopisy a „Pulp Magazíny“¹⁹ tu plnili netradičnú vzdelávaciu a informačnú funkciu. Čitatelia sa dozvedajú o zložitom fungovaní systému trestného súdnictva a zložitých postupoch správneho (aj zlého) policajného konania.²⁰

Od 60. rokov sa žáner true crime a jeho spôsob rozprávania začal naplno formovať do podoby, v akej ju poznáme prevažne dnes. Do výšin vážnej literatúry sa dostal vďaka literárnemu dielu *In Cold Blood* (Chladnokrvne - 1965) od Trumana Capoteho.²¹ Hoci v tomto období boli publikované aj iné práce s tematikou skutočných zločinov, žiadne iné dielo sa netešilo takému záujmu ako práve tento román. Revolučnosť Capoteho prístupu spočívala v tom, že spojil žurnalistickú pravdu s románovými technikami. Jednoduché opisovanie faktov nahrádza pútavejším rozprávaním. S reálnymi ľuďmi zaobchádzal ako s literárnymi postavami, pričom zachoval faktickú presnosť. Týmto krokom dokázal, že aj napohľad žurnalisticky presný obsah môže byť pre čitateľov rovnako literárne pôsobivý ako iné umelecké žánre. Autor v ňom rozpráva o známom zločine z roku 1959 v podobe štvornásobnej vraždy rodiny Clutterovcov. Výnimočnosť románu spočíva vďaka jeho

¹⁷ CLAUSEN, Line & SIKJÆR, Stine. *When Podcast Met True Crime: A Genre-Medium Coevolutionary Love Story*. Leviathan: Aarhus University, Interdisciplinary Journal in English (7), 2021, str. 143. [online] Dostupné z: <https://doi.org/10.7146/lev.v0i7.125213>

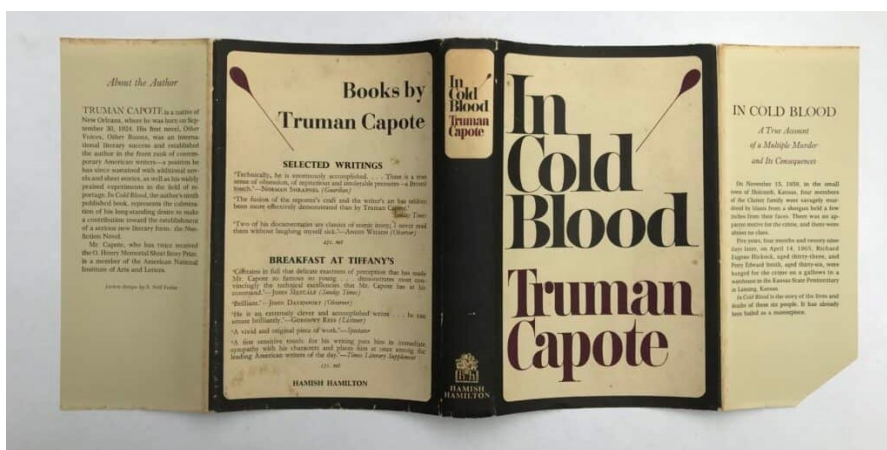
¹⁸ MURLEY, Jean. *The rise of true crime: 20th-century murder and American popular culture*. Santa Barbara: ABC-CLIO, 2008, str. 10. ISBN: 9780275993887.

¹⁹ Americký časopis, orientujúci sa na rôzne žánre, vrátane kriminálnych. Vychádzal od rokov 1924 až 1995. Jeho názov je odvodený od druhu materiálu, na ktorom boli časopisy vytlačené – pulp papier.

²⁰ MURLEY, pozn.18, str. 27.

²¹ MURLEY, pozn.18, str. 54-55.

päťročnej intenzívnej práci, počas ktorej sa stal dôverníkom nielen detektívov ale aj vražednej dvojice. Dvakrát týždenne si posielal s nimi dopisy a získal tak prístup k ich pocitom a spomienkam. Zároveň získal špecifické skúsenostné poznatky o súdnych postupoch, pričom knihu dokončil až po poprave odsúdených vrahov. Zo získaných materiálov potom zaviedol niekoľko kľúčových inovácií, ktoré sa stali štandardnými prvkami žánru true crime. Vytvoril komplexný vzťah medzi čitateľom a vrahmi. Tých nevykresľoval ako jednoduché monštrá, ale odhalil ich ľudskú stránku. Nikdy však nezľahčoval ich spáchané činy. Divákovi umožnil nahliadnuť do mysle páchatel'ov, čím vytvoril pohlcujúcejší a bezprostrednejší zážitok. Zároveň tým demonštroval neúprosnú prítomnosť zla v spoločnosti a dokázal, že aj zdanlivo normálni ľudia sú schopní páchať hrôzostrašné činy. Za zmienku ešte stojí zavedenie štruktúry, v ktorej sa strieda viacero perspektív, najmä medzi vrahom a obeťami. Taktiež aj štyri rôzne fázy celého prípadu, v podobe zločinu, stíhania, súdu a popravy.

Obrázok 2: Prvá edícia tisku diela „In Cold Blood“ od Trumana Capoteho

(zdroj: johnatkinsonbooks.co.uk/book)

1.3 True crime ako fenomén

Za posledné dekády zaznamenal true crime v médiách výrazný rozmach a stal sa fenoménom súčasnej mediálnej kultúry. Preniká do rôznych distribučných kanálov vrátane streamovacích platforiem, dokumentárnych sérií, audiovizuálnych projektov alebo podcastov. Napriek masovej popularite však stále nachádzame jednotlivcov, ktorí na tento žáner reflektujú kriticky a spochybňujú jeho spoločenskú prítlačivosť. Pre týchto jednotlivcov zostáva fenomén true crime kontroverzný a eticky sporný, pričom poukazujú

na potenciálne negatívne dôsledky zveličovania kriminálnych príbehov. Čo je teda tým, čo nás na žánri true crime tak fascinuje?

Kriminológ Scott Bonn prirovnáva sériových vrahov k dopravným nehodám, vlakovým nešťastiam alebo prírodným katastrofám. Všetky zmienené javy, nech už sú akokoľvek hrozivé, zdieľajú jednu spoločnú vlastnosť. Veľká časť verejnosti od nich nedokáže odvrátiť zrak a ignorovať ich.²² A práve žáner true crime je niečím, čo tejto zvedavej verejnosti ponúka možnosť akosi nahliadnuť do celého prípadu, konkrétne do procesu vyšetrovania a všetkých zistení. Anna Hroudová spracovala diplomovú prácu na tento žáner u podcastov. Tvrdí, že v momente, čo vidíme akýsi kontrast medzi páchatelovým vystupovaním navonok a jeho vnútorným konfliktom, dochádza k dezilúzii, pri ktorej si uvedomujeme, aká náročná môže byť identifikácia páchatel'a a nebezpečia. Preto je častou motiváciou k vyhľadávaniu daného žánru snaha pochopiť psychologickú povahu vraha a dopracovať sa k odpovediam, kedy a prečo sa páchatel' stal vrahom.²³

Niektoré z dôvodov popularity true crime sa viažu k fascinácii nad hororovým žánrom. „Zlo má tendenciu nás fascinovať a chceme si o ňom všetko prečítať. Chceme vedieť, čo niekoho vedie k páchaniu týchto činov, pretože je to pre väčšinu z nás za hranicami chápania.“ Podľa klinickej profesorky psychológie Stacey Nyeovej, ľudia sú posadnutí záhadami skutočných zločinov a milujú pocit hrôzy, ktorý pociťujú pri ich sledovaní. Hovorí, že podobne ako horory, tak aj žáner true crime umožňuje ľuďom predstaviť si obrovský strach bez toho, aby ho museli sami zažiť.²⁴

Podobnú tematiku popisuje aj klinický psychológ Dušan Kešický. Podľa neho je všeobecne známe, že ľudia sa radšej započúvajú do negatívnych príbehov, ako do tých pozitívnych. Príčinou toho je, že pri ich počúvaní sa výrazne zvyšuje dávka adrenalínu, čo následne produkuje silné emócie. Tento fyziologický stav je pre ľudí veľmi príjemný a pokiaľ ho ľudia raz pocítia, majú chuť ho vyhľadávať znovu. Spomína aj, že tieto pocity prežívajú oveľa intenzívnejšie ženy, ktoré vyhľadávajú žáner true crime vo väčšej miere, než

²² OLEJÁROVÁ, Andrea. *Opravdové zločiny na vzestupu: Proč milujeme žánr True crime*, Nerdfix.com, 2021. [online] Dostupné z: <https://nerdfix.cz/clanek/opravdove-zlociny-na-vzestupu-proc-milujeme-zanr-true-4jt9a6>.

²³ RADIO WAVE / ŘÍČICOVÁ Hana, ABULKASIM Sarah. *Na stopě zločinožroutů a murderinos: Proč žánr true crime válkuje žebříčky?* Podcast Vlna, 2023. [online] Dostupné z: <https://wave.rozhlas.cz/na-stope-zlocinozroutum-a-murderinos-proc-zanr-true-crime-valkuje-zebricky-9067448>.

²⁴ HERMOCHOVÁ, Tereza. *Zlo v seriálech baví. Kdy je fascinace skutečným zločinem běžná a kdy už značí problém?*, flowee.cz, 2023. [online] Dostupné z: <https://www.flowee.cz/civilizace/12541-zlo-v-serialech-bavi-kdy-je-fascinace-skutecnym-zlocinem-bezna-a-kdy-uz-znaci-problem>.

muži.²⁵ Na prvý dojem sa táto skutočnosť zdá byť nezmyselná, pretože popisovanými obeťami v žánri sú prevažne ženy. O tento fakt sa opiera aj odborník David Schmid. Argumentuje tým, že ženy sa obracajú k žánru za účelom pochopenia povahy hrozieb a aby si zistili dôvody, kvôli ktorým sa obeť stali zraniteľnými. Zahŕňajú informácie o tom, ako sa dostali do rúk vraha, čo obeť robili v dobe, keď ich niekto uniesol alebo napadol, a akým spôsobom bola vražda na nich vykonávaná. Tento osobný prieskum im následne pomáha vytvoriť si zoznam varovaní, ktoré im pomôžu vyhnúť sa podobnému zločinu.²⁶ Podľa Romany Šumavskej má ale tento fakt aj jeden negatívny dôvod. Ženy majú obvykle extrémne fantázie o znásilneniach a násilí páchanom na nich, čím spravidla obdivujú a milujú týchto nebezpečných mužov.²⁷

Široký záujem o žáner samozrejme má aj svoje negatívne stránky. Psychoterapeut Andrej Drbohlav spomína v jednom z rozhovorov výskum Lisy Kort-Butlerovej, ktorý uvádza, že s rastúcim počtom a potrebou akokoľvek konzumovať tieto príbehy budujú v poslucháčoch a čitateľoch veľmi výrazne vnútorné obavy z toho, čo môžu zažiť vo svojom vlastnom živote. Častejší či nadmerní konzumenti médií a informácií popisujúcich ľudskú temnotu, patria do skupiny ľudí, ktorí majú jednoducho strach. Či už je to z okolia, z rizík okolitého sveta alebo podobných situácií zobrazovaných v žánri true crime. Ďalšie výskumy poukázali zasa na to, že častejšia a vyššia sledovanosť rôznych relácií o skutočných zločinoch buduje v poslucháčoch a čitateľoch presvedčenie, že by sa mali výrazne navyšovať tresty. Postupne tak aj strácajú dôveru voči systému trestného súdnictva. Za zmienku stojí aj Drbohlavov súhlas s tým, že ľudia môžu byť na žánri true crime doslova závislí. Podľa jeho slov ide o niečo, čo nás odtrhne od reality, vnútorne rozruší a nejakým spôsobom zamestná, pravdepodobne k zamysleniu sa nad vypovedajúcim obsahom.²⁸ Avšak v istých prípadoch sa to nemusí vyplatiť. V rádiu Vlna pri rozhovore s Annou Hroudovou sa spomína, že istí poslucháči podcastu „Opravdové zločiny“ trpia paranojou. Jeden

²⁵ RÁDIO EXPRES / TURIKOVÁ, Dominika. *Klinický psychológ Dušan Kešický o tom, prečo nás fascinuje žáner „True Crime“*. Podcast Počúvam sa, 2023. [online] Dostupné z: <https://skpodcasty.sk/podcasty/pocuvam-sa/epizoda/klinicky-psycholog-dusan-kesicky-o-tom-preco-nas-fascinuje-zaner-true-crime/>

²⁶ KLEMM, Michael. *Fenomén žánru True crime na príklade seriálu Devadesátky*. Diplomová práca. Slezská univerzita v Opavě, Filozoficko-přírodovědecká fakulta v Opavě. 2023. str. 25 [online] Dostupné z: <https://is.slu.cz/th/q67xg/>.

²⁷ PÁTEČNÍCI SISYFOS, Romana Šumavská: *Fenomén true crime - proč nás fascinuje zlo* (Živě PrF UK, Benátská 2, Praha), youtube.com/Pátečníci Sisyfos, 2024. [online] Dostupné z: https://www.youtube.com/watch?v=pX1g5M-4-OE&t=709s&ab_channel=P%C3%A1tečníci%20Sisyfos

²⁸ ČESKÝ ROZHLAS / SKALICKÝ, Matěj, *Milujete true crime? Instantní zlo nás vytrénuje, může ale vyvolat závislost*, Podcast Vinohradská 12, 2024. [online] Dostupné z: https://www.irozhlas.cz/kultura/literatura/tru-crime-andrej-drbohlav-podcast-vinohradska-12_2308090600_cen

z vyspovedaných poslucháčov pocítil pri načúvaní stavy úzkosti, čo ho nútilo sa od konzumácie obsahu odpútať. Chýbajúca fascinácia nad zlom a aspekt zábavy ho však po nejakej dobe zatiahli späť.²⁹

True crime teda prirodzene uspokojuje ľudskú zvedavosť a slúži ako akási psychologická príprava na nepredvídateľné situácie, ktorým sa obeť nevyhli. V bezpečí a pohodlí sa ľudia môžu naučiť rozpoznať nebezpečné situácie. Na druhú stranu, aj keď je človek informovanejším a ostražitejším, môže sa uňho zvyšovať úroveň úzkosti a strachu zo spoločnosti či okolia. Každý jedinec vníma a spracováva tieto príbehy individuálne. Najväčšiu kritiku žánru true crime spozorujeme však pri iných kritériách.

1.4 Etika v true crime

Žáner true crime nám spolu so svojou popularitou predkladá aj radu etických dilem a otázok, v ktorých sa kritici a analytici snažia zistiť, kde je ešte hranica etiky a kedy je už prekročená. Tieto otázky bývajú zväčša z perspektívy tvorcov a divákov ignorované.

Jedna z nich sa týka spôsobu, akým je v žánri vyobrazená postava páchatel'a. Ak totiž tvorcovia vytvoria dramatickú verziu nejakého reálneho zločinu, pričom nie je založená na skutočných a pravdivých údajoch, ale v emocionálnej rovine a čiastočnej pravde, je to o to problematickejšie. „V takýchto prípadoch môže pri prezentácii zločincov dôjsť k skresleniu, ktoré z nich urobí skôr obeť.“ Podľa kritikov true crime vytvára z masových vrahov celebrity či hrdinov a utrpenie ich obetí odsúva do vedľajšej roviny a úzadia. Potom aspoň časť divákov tak obdivuje správanie a zločiny zločincov, respektíve s nimi súcití. S takýmito námietkami sa stretol aj Ryan Murphy, tvorca seriálu *Monštrum: Príbeh Jeffreyho Dahmera*. Kritici mu vyčítali, že venuje príliš veľa času príčinám Dahmerovej brutality a jeho traumy z detstva prezentuje tak, že diváci majú pocit, že vrah je vlastne obeť.³⁰ Michael Reitl tvrdí, že dielo je príkladom zlého true crime vtedy, keď autori majú pocit, že vrah a jeho spáchanie zločinu sú tým najzaujímavejším obsahom celého diela. Hodnotu true crime vidí v prípadoch, kedy sa venuje práci polície alebo hľadá odpovede na to, ako sa dalo predísť danému zločinu.³¹ Z jeho tvrdenia som porozumel tomu, že typické

²⁹ RADIO WAVE / ŘÍČICOVÁ Hana, ABULKASIM Sarah. *Na stopě zločinožroutů a murderinos: Proč žánr true crime válkuje žebříčky?* Podcast Vlna, 2023. [online] Dostupné z: <https://wave.rozhlas.cz/na-stope-zlocinozroutum-a-murderinos-proc-zanr-true-crime-valkuje-zebričky-9067448>.

³⁰ KRUMML, Milan. *Fascinace zločinem jako součást zábavy*. Cinepur (145). 2/2023 [online]

³¹ SEZNAM ZPRÁVY / SOCHOROVÁ, Barbora, *True crime na obrazovce. Kde je hranice etiky?*, Podcast 5:59, 2024. [online] Dostupné z: <https://podmaz.sk/podcast/559/9646235586-true-crime-na-obrazovce-kde-je-hranice-etiky>.

dielo true crime by malo na niečo upozorňovať a mať nejaký zmysel. Treba si však dobre rozmyslieť, z akej perspektívy sa bude daný zločin prezentovať a ktorou cestou sa vydajú. Odmietnutie námetov trvá prakticky okamžite, no odsúhlasenie tvorby nového diela trvá dlho, pretože konkrétny prípad sa dlho skúma a snažia sa nájsť cestu, ktorou by sa mohli vydať. Musia pri tom pomyslieť aj na pozostalých po obetiach.³²

Annie Nichol, spisovateľka a aktivistka sa vo svojom článku pre internetové The New York Times zdôveruje o svojom znepokojení nad premieňaním príbehov obetí v konzumný obsah.³³ V 90. rokoch 20. storočia, v jej rannom detstve, sama utrpela ťažkú bolesť, keď došlo k vražde jej sestry Polly Klaasovej. Spomína si na spravodajské štáby vysielajúce z ich obývacích priestorov a na ich táborenie pred jej domom počas dvojmesačného pátrania, kým sa našlo telo jej sestry. Aj keď by sa dalo tvrdiť, že tento žáner vzdáva hold obetiam a tým, ktorí tieto prípady riešili alebo sa ich snažili vyriešiť, Annie v tom vidí zneužitie príbehov obetí, narúšajúc ich dôstojnosť, čo následne spôsobuje ich rodinám vysoké náklady. Ich súkromie je opakovane porušované na účely masovej spotreby. Tvorcovia obsahu, ktorí pokračovali v dramatizácii vraždy jej sestry, ju niekedy ani nepožiadali o súhlas, alebo bombardovali ju otázkami, ktoré jej spôsobovali posttraumatický stres. Ako ďalší príklad taktiež spomenula seriál „Monštrum: Príbeh Jeffreyho Dahmera.“ Údajne spôsobil hlboké znepokojenie mnohým rodinným príslušníkom Dahmerových obetí. Mali pocit, že relácia ťaží z ich bolesti, skresľuje skutočné udalosti a retraumatizuje tých, ktorí prežili hrôzy Dahmerových zločinov.

Podľa Dušana Kešického etiku určuje len naša spoločnosť. Čím viac sa tento obsah bude do spoločnosti infiltrovať, tým viac normalizované bude jeho šírenie a bude čoraz prijateľnejší. Ak nikto zo strany tvorcov a konzumentov neuvidí problém v šírení tohto obsahu, klinický psychológ nevidí žiadnu silu, ktorá by tento jav zastavila. „Tak, ako to my budeme prijímať, tak sa to stane novou etickou normou a otázka je, že k čomu to povedie,

³² SEZNAM ZPRÁVY / SOCHOROVÁ, Barbora, *True crime na obrazovce. Kde je hranice etiky?*, Podcast 5:59, 2024. [online] Dostupné z: <https://podmaz.sk/podcast/559/9646235586-true-crime-na-obrazovce-kde-je-hranice-etiky>.

³³ NICHOL, Annie. *My Sister Was Murdered 30 Years Ago. True Crime Repackages Our Pain as Entertainment.*, nytimes.com, 2024. [online] Dostupné z: <https://www.nytimes.com/2024/01/08/opinion/movies-books-true-crime.html>.

akým spôsobom nás to bude formovať a či náhodou to formovanie nepovedie k nejakým negatívnym javom v spoločnosti.“³⁴

1.5 Zhrnutie teoretickej časti

V teoretickej časti práce sme poskytli komplexný pohľad na žáner true crime. Úvodná kapitola sa zamerala na jeho definíciu a základné charakteristiky, pričom sme dôkladne objasnili rozdiel medzi kriminalitou a kriminalistikou. Významná časť bola venovaná rôznym formám prezentácie tohto obsahu a konceptu infotainmentu v kontexte true crime. Z toho sme následne spoznali tri podkategórie žánru true crime – informatívny, dramatický, zmiešaný.

V druhej kapitole sme sledovali históriu žánru a jeho vývoj od počiatkov v 16. storočí, cez obdobie verejných trestov v 17. a 18. storočí až po súčasnosť. Osobitný dôraz sme kládli na evolúciu naratívu o zločinoch. Od náboženských kázní, cez podobu gotického hororu až po vedecký prístup 20. storočia. Významný priestor sme venovali prelomovému dielu Trumana Capoteho „In Cold Blood“, ktoré zásadne ovplyvnilo ďalšie spracovania tohoto žánru.

Tretia kapitola odhalila, prečo je žáner true crime fenoménom súčasnej doby. Pozreli sme sa na psychologické aspekty jeho popularity a skúmali jeho vplyv na rôzne skupiny konzumentov. Spomenuli sme aj dôvody, prečo priťahuje prevažne ženské publikum. Pozornosť sme upriamili aj na negatívny vplyv nadmernej konzumácie true crime obsahu, vrátane problémov s úzkosťou a paranojou. Rovnako tak sme zistili, že tento žáner ovplyvňuje vnímanie bezpečnosti a spoločenských rizík.

Záverečná štvrtá kapitola sa zaoberala etickými aspektmi žánru. Kriticky sme pristúpili k problematike zobrazovania páchateľov a obetí, ako aj ku komercializácii ľudského utrpenia. Upozorňuje na riziko vytvárania celebrit z masových vrahov a odsúvania utrpenia obetí a pozostalých do úzadia. Časť kapitoly porozprávala aj o spoločenskej zodpovednosti tvorcov prác žánru true crime.

³⁴ RÁDIO EXPRES / TURIÁKOVÁ, Dominika. *Klinický psychológ Dušan Kešický o tom, prečo nás fascinuje žáner „True Crime“*. Podcast Počúvam sa, 2023. [online] Dostupné z: <https://skpodcasty.sk/podcasty/pocuvam-sa/epizoda/klinicky-psycholog-dusan-kesicky-o-tom-preco-nas-fascinuje-zaner-true-crime/>

Teoretická časť tak vytvorila solídny základ pre ďalší výskum, pričom poukázala na komplexnosť problematiky true crime, jeho vplyv na súčasnú mediálnu kultúru a spoločnosť.

II ANALYTICKÁ ČASŤ

2 ANALÝZA DVOCH SERIÁLOV

Pre svoju analýzu som si vybral dva dokumentárne seriály, ktoré sa na prvý pohľad javia podobne. V oboch prípadoch ide o televízne série, ktoré sa pravidelne vysielali a spolu obsahujú približne tridsať epizód. Každá epizóda sa venuje jednému skutočnému kriminálnemu prípadu, ktorý sa odohral v krajine, kde daný seriál vznikol.

Legendy kriminalistiky (2017-2022):

Dokumentárny cyklus v réžii manželov Miroslava a Dany Vaňurových. Seriál pozostáva z troch sérií po desať až jedenásť epizód. Pojednávajú nielen o najzaujímavejších prípadoch z obdobia deväťdesiatych rokov dvadsiateho storočia, ale aj o nedávnej kriminalite dvadsiateho prvého storočia. Ide o pokročilý projekt režiséra, dokumentaristu a moderátora Mirka Vaňuru, ktorý ponúka svojim sledovateľom možnosť nahliadnuť do zákulisia vyšetrovania a práce policajných zložiek, rovnako tak možnosť sledovať rekonštrukciu prípadov, vypočuť si výpovede svedkov, policajtov, odborníkov či samotných páchatel'ov.

Najväčšie kriminálne prípady Slovenska (2006):

Dokumentárny seriál slovenskej televízie RTVS (vtedy STV) spracovaný v jednej sérii po tridsať epizód. Zaoberá sa závažnými kriminálnymi prípadmi spáchanými na území Slovenska v dvadsiatom storočí. Ide zároveň o prvý televízny projekt, na ktorom sa podieľala spoločnosť D.N.A Production na čele s Rastislavom Šestákom a s dnes už najpopulárnejším slovenským režisérom kriminálneho žánru - Petrom Bebjakom. Režijne po sebe zanechal deväť epizód. Ich primárnym cieľom bolo priniesť niečo, čo na slovenskom televíznom trhu ešte nebolo. S tým, že výroba mala prístup k vyšetrovacím spisom, autentickým fotografiám z miesta činu a výpovediam páchatel'ov ale aj svedkov a k názorom odborníkov, podarilo sa im vyprodukovať dokumentárny cyklus, ktorým zahľadili kriminálnu žánrovú diery na obrazovkách slovenskej televízie.³⁵ Pre zjednodušenie formy textu budem v nasledujúcich častiach občas využívať skratku „NKPS“ pre tento seriál.

³⁵ PAVLÍK, Martin Adam, *Peter Bebjak: O budúcnosť slovenského filmu sa nebojím*, kultura.pravda.sk, 2018. [online] Dostupné z: <https://kultura.pravda.sk/film-a-televizia/clanok/496598-bebjak-buducnost-slovenskeho-filmu-je-v-dobrych-rukach/>

Napriek desaťročnému časovému odstupu medzi vznikom obidvoch seriálov a potenciálnym rozdielom v dostupných produkčných prostriedkoch by som chcel zdôrazniť, že autori v oboch prípadoch mali možnosť pracovať s archívnymi materiálmi a viesť rozhovory s ľuďmi, ktorí mali s prípadom niečo spoločné. Z toho vyplýva, že prípadné odlišnosti v naratívnom spracovaní a celkovom vyznení diel možno pripísať primárne autorskému zámeru a dramaturgickej koncepcii, nie objektívnym limitáciám v dostupnosti zdrojového materiálu.

Pri výbere konkrétnych epizód na analýzu som musel vyriešiť základný metodologický problém. Každý seriál spracováva prípady z vlastnej krajiny, a preto nebolo možné nájsť epizódy venované totožnému zločinu. Bolo potrebné spraviť systematický výber, ktorý začal pozretím všetkých epizód oboch seriálov. Následne som vytvoril prehľadnú databázu v programe Microsoft Word. Do tabuliek som ku každej epizóde zaznamenal kľúčové informácie: názov a číslo epizódy, meno páchatel'a vrátane jeho motívu, počet obetí a ich totožnosť a spôsob vykonania zločinu.

LEGENDY KRIMINALISTIKY – SERIA 1

SERIA 1	VRAH	ZBRAŇ	POČET OB.	OBET/E	MOTÍV
E1 – Manžele Stodolovi, časť 1.	Jaroslav a Dana Stodolovi (2)	UŠKRTENIE, PODREZANIE ŽIL	2 (3. prežila)	Mama, 2 dcéry	získanie finančných prostriedkov
E2 – Manžele Stodolovi, časť 2.	Jaroslav a Dana Stodolovi	UŠKRTENIE,	-	-	získanie finančných prostriedkov
E3 – DNA – odložené spravodnosť	JAROSLAV GANČARIK	NŮŽ	3	Mama, 2 mladistvé	získanie finančných prostriedkov, krádež, agresívne jednanie v opilosti
E4 – Já, Nebohý vrah.	PAVEL PECA	SEKERA	3	Manželka, 2 dcéry	Žiarlivosť, opitost
E5 – Smrť ve službě	1. PETR CHROMEK 2. ROMAN POSTL	1. ZBRAŇ 2. ZBRAŇ	1 1	Policajt Jiří Linhart Policajt Roman jedlička	1. Gangsterská organizácia 2. Agresívne, psychopatické jednanie
E6 – Orlické vraždy	4 členovia (4-5 vražd)	RÔZNE	4-5	-	- získanie finančných prostriedkov, záujem o luxusný život
E7 – Vražda ne 2x	LADISLAV MAZURA	UŠKRTENIE, UTOPIENIE	1	18. ročná študentka	- opitost, odmietnutie súložie

NAJVÄČŠIE KRIMINÁLNE PRÍPADY SLOVENSKA – SERIA 1

SERIA 1	VRAH	ZBRAŇ	POČET OB.	OBET/E	MOTÍV
E1 – Vietnamsky masaker	(2)	ZBRAŇ	6	Rodina Vietnamcov	získanie finančných prostriedkov, zbohatnutie
E2 – Škrtič žien	JOZEF SLOVÁK	UŠKRTENIE	4	Mladé ženy	Vzrušenie, získanie finančných prostriedkov
E3 – Nočný vrah	ONDREJ RIGO	UŠKRTENIE	9	Náhodné	Vzrušenie
E4 – Čubírková	ČUBÍRKOVÁ	BITKA, SEKERA	2	Manžel a Partner	Pomsta, nenávisť
E5 – Nedokončená modlitba	JÁN JENEJ	SEKERA	3	Návštevníci kostolu	Psychopatické chovanie, narušenie zdravia, získanie finančných prostriedkov
E6 – Dvojnásobná poprava	4 členovia	ZBRAŇ	2	Mladý pár	Vzrušenie, obavy z nahlásenia trestnej činnosti
E7 – Krutý osud taxikár	ŠTEFAN KRUTÝ	BITKA	2	-	Získanie finančných prostriedkov

Tabuľka 1: Údaje epizód seriálu „Legendy kriminalistiky“ a „NKPS“

Porovnaním týchto údajov som následne identifikoval epizódy s najvýraznejšími spoločnými znakmi. Výsledkom bola voľba nasledujúcich epizód: **Legendy kriminalistiky** (S01/E04) – JÁ, NEBOHÝ VRAH a **Najväčšie kriminálne prípady Slovenska** (E11) – HOREHRONSKÝ ROZPAROVAČ.

V oboch analyzovaných prípadoch je páchatel'om otec rodiny - v seriáli „Legendy Kriminalistiky“ ide o Pavla Pecu (1994) a v „NKPS“ o Štefana Sviteka (1987). Páchatelia pod vplyvom alkoholu a v návale zúrivosti napadli a zavraždili svojich najbližších sekerou. Medzi obeťami bola v oboch prípadoch manželka a ich dve dcéry. V prípade Štefana Sviteka

je potrebné spomenúť, že jeho manželka bola v tom čase v štvrtom mesiaci tehotenstva, čím môžeme považovať za obeť aj jeho nenarodené dieťa mužského pohlavia. Ďalším spoločným znakom je následný útek a vôľa spáchať samovraždu, ktorá v obidvoch prípadoch končí neúspešne.

E4 – Já, Nebohý vrah.	PAVEL PECA	SEKERA	3	Manželka, 2 dcéry	Žiarlivosť, opitosť
E11 – Horehronský rozparovač	ŠTEFAN SVITEK	SEKERA	3	Manželka, 2 dcéry	Opitosť, agresia

Tabuľka 2: Zvolené epizódy seriálu „Legends kriminalistiky“ a „NKPS“

Jedným zo zásadných rozdielov v prípadoch je konanie páchatel'ov po spáchaní činu. Pavel Peca po vraždách zanechal dopis a okamžite opustil miesto činu, ponechajúc obeť na mieste ich smrti. V prípade Štefana Sviteka sa prejavili sexuálno-patologické sklony, keď po vraždách pokračoval v brutálnom zneuctení tiel obetí. Dochádza k ich doslovnému a surovému vypitvaniu. Ďalšia odlišnosť sa týka časového rozdielu siedmich rokov. Každý z prípadov spadal pod iný právny rámec. V čase Svitekovho prípadu (1987) bol ešte v platnosti trest smrti, ktorý mu bol aj udelený. Pavel Peca (1994) bol už súdený po zrušení trestu smrti v Československu, a preto dostal najvyšší možný trest - doživotie. Podľa bývalého štátneho zástupcu JUDr. Miroslava Antla by však Pavel Peca bol kandidátom na trest smrti, ak by tento trest ešte existoval.

Aj napriek odlišnostiam v jednotlivých prípadoch, ich spájajúcim prvkom zostáva extrémna miera násilia a brutality na mieste činu. Vzhľadom na ich komplexnosť je možné k ich mediálnemu spracovaniu pristupovať rôznymi spôsobmi a prezentovať s odlišným zámerom.

2.1 ANALÝZA FORMALISTICKÝCH PRVKOV

Predchádzajúci teoretický výskum nám ukázal, že existuje viacero spôsobov, akými môžu médiá pristupovať k zobrazovaniu kriminálnych prípadov. Aj vrátane televízneho seriálu. Ten na základe spracovania môže ponúknuť divákovi zdramatizovaný zážitok slúžiac na pobavenie, ale aj vytvoriť analytický a informatívny obsah, ktorý v sebe zanechá verejnosti akýsi odkaz alebo varovanie. O výslednom vyznení rozhoduje najmä spôsob, akým tvorcovia budujú príbeh a používajú filmové výrazové prostriedky. Preto sa v nasledujúcej analýze zameriame na ich formalistické prvky- dramaturgiu, prácu

s kamerou, strihovú skladbu a zvukovú zložku. Na analýzu si budem pomáhať strihovým programom DaVinci Resolve a analytickým nástrojom Cinematics.

Dramaturgia

V rámci dramaturgie sa pozrieme na spracovanie fabuly prípadu, prácu s postavami a ústredné témy epizódy. V dramaturgii je podstatným krokom určiť si hlavnú postavu a perspektívu, z ktorej bude obsah žánru true crime vyrozprávaný. Tento žáner audiovizuálne dokumentuje celý proces vyšetrovania, vrátane udalostí pred a po jeho dokončení. Ústredným konfliktom býva teda snaha dvoch protipólnych strán – polície a páchatel'a dosiahnuť svoj cieľ, ktoré sa vzájomne odlišujú. Voľba odlišnej postavy a perspektívy vyjadrenia môže viesť k odlišnému pohľadu a emocionálnemu spracovaniu obsahu divákom. Prejavuje sa viacerými spôsobmi. Môže byť nastolená počtom záberov, ktoré zachycujú určitú osobu.

Hlavnou postavou môže byť buď vyšetrovateľ, poprípade kolektív odborníkov, ktorí sa snažia vypátrať páchatel'a a postaviť ho pred spravodlivosť. Na druhej strane máme páchatel'a, ktorý sa po vykonaní vraždy snaží vyhnúť dôsledkom svojho činu a pred spravodlivosťou utiecť. Inokedy môžeme za hlavné postavy považovať aj obeť, pokiaľ autori dokumentujú ich život a vraždu z ich perspektívy, poprípade následky páchatel'ovho činu. Počas vyšetrovania môžu nastať aj vnútorné konflikty u niektorých postáv, ktoré dokážu ovplyvniť priebeh celého vyšetrovania. Môže sa aj stať, že sa celý prípad opisuje z pohľadu inej osoby. Vtedy ide o niekoho blízkeho obetí alebo páchatel'a.

Ďalšou súčasťou analýzy bude prezentovanie fabule v oboch epizódach dokumentov. Inšpiráciu beriem od štyroch fáz žánru true crime spomínaného Trumana Capoteho. Tu by som zahrnul ešte jednu fázu - „udalosti pred vraždou,“ ktoré dokumentujú život páchatel'a od narodenia až po vraždu, teda všetko to, čo mohlo ovplyvniť jeho vývoj a dôvody vedúce k vykonaniu zločinu. Fázu popravy nahradím „súčasnosťou,“ ktorá funguje ako aktuálny stav páchatel'a a pohľad na zločin, poprípade následky v prítomnosti. Podľa prezentovaného obsahu seriálov by som ju teda znázornil takto. Ide o chronologický sled udalostí, ktoré sa riešia alebo sú spomenuté v rámci celého prípadu.

Život páchatel'a a udalosti pred vraždou – exponovanie páchatel'ovho detstva, sociálnej situácie, dôležitých vzťahov, vyrastanie a osudové udalosti, ktoré viedli k vykonaniu vraždy.

Vražda – spáchanie trestného činu vraždy od začiatku až po koniec. Opis spôsobu usmrtenia a manipulovania s obeťami. Po dokonaní vraždy sa páchatel' chystá na útek pred spravodlivosťou.

Vyšetovanie/stíhanie – začína v momente, kedy sú zistené alebo niekým oznámené skutočnosti naznačujúce, že došlo k trestnému činu. Vznikajú prvé obhliadky miesta činu, polícia určuje prvých podozrivých, postupom času sa prípad objasňuje a polícia pátra po páchatel'ovi. Ten je medzitým na úteku a v žánri ho možno sledovať aj z jeho perspektívy. Vyšetovanie je ukončené v momente, kedy je už páchatel' identifikovaný, zatknutý a zhromaždí sa dostatok dôkazov na to, aby sa prípad presunul k súdnemu procesu.

Súdny proces – proces, ktorý rozhoduje o osude páchatel'a po vykonaní trestného činu vraždy.

Súčasnosť – pohľad na prípad a jeho následky po niekoľkých rokoch z viacerých strán. Spomína sa aj aktuálny stav páchatel'a. Informácie môžu podávať vyšetovatelia, svedkovia, rodinný príslušník alebo sám páchatel'.

Kamera

Z hľadiska kamerovej práce budem analyzovať základné výrazové prostriedky použité v oboch seriáloch. Zameriam sa na techniky snímania, prácu s veľkosťami záberov a dôvodmi ich použitia. Spolu s tým popíšem, akú úlohu zohráva kamera v celkovom vizuálnom štýle každého zo seriálov. Do analýzy kamery zarátam aj voľbu a postprodukčné manipulovanie s archívnymi fotografiami, hoci sa nejedná o priamo kameramanskú prácu. V niektorých prípadoch zobrazujú širokouhlé fotografie v úzkych veľkostiach záberu.

Strih

Okrem klasickej analýzy strihu a strihových techník sa zameriam aj na to, ako autori narábajú s dostupnými materiálmi. Obsah aj štruktúra oboch dokumentov sa zakladá na využití a kombinovaní troch typov materiálnych podkladov.

- **Archívne zábery/fotografie** - predložený materiál v podobe videa, fotografií alebo skenov dokumentov z archívu polície alebo iných zdrojov. Ide o dôkazy, ktoré odhaľujú ako vyzeral a prebiehal prezentovaný obsah v skutočnosti. Tento materiál považujem za základ celého true crime žánru v dokumentárnej tvorbe.
- **Hraná pasáž/ilustračné zábery** - zdramatizovaná akcia, ilustrujúca obsah, ktorý je aktuálne predmetom diskusie. V mnohých prípadoch sa jedná o páchatel'a a jeho činy.
- **Rozhovor/hovoriace hlavy** - vypovedajúca osoba pred kamerou, ktorá má akúkoľvek menšiu či väčšiu spojitosť s daným kriminálnym prípadom. Jedná sa o svedkov, rodinu hlavných postáv prípadu, vyšetrovateľov, odborníkov alebo aj samotných páchatel'ov.

Spôsob narábania s materiálom má vplyv na smerovanie dokumentu. Primárnym cieľom dokumentu môže byť čisto teoreticko-analytické oboznámenie diváka o prípade a jeho vyšetrovaní, inokedy môže pripraviť divákovi umeleckejší zdramatizovaný zážitok. Tieto podklady vytriedim a zoradím na timeline programu DaVinci Resolve v rovnakom poradí zhora nadol, pod zvolenými farbami textu.

Zvuk

Pri analýze zvukovej skladby sa zameriam na niekoľko kľúčových prvkov, ktoré sú súčasťou oboch dokumentov. Bude pozostávať zo spôsobu podania komentára, práce so zvukovými efektmi a výberom hudobných zložiek, spolu s ich využitím. Podobne ako u strihu, na timeline DaVinci Resolve zoradím zložky zhora nadol následovne:

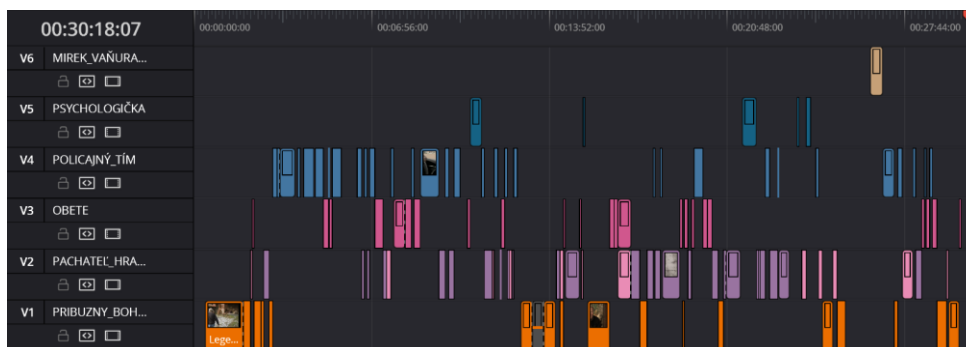
- **Komentár** – nediegetické hovorené slovo podané komentátorom
- **Hovorené slovo** – rozhovory a príhovory pred kamerou
- **Hudba**
- **SFX Sting** - pár sekundové zvukové alebo hudobné úryvky
- **SFX Ruchy** – zvukové efekty dodávajúce prostrediu autentickosť.

2.1.1 Legendy kriminalistiky

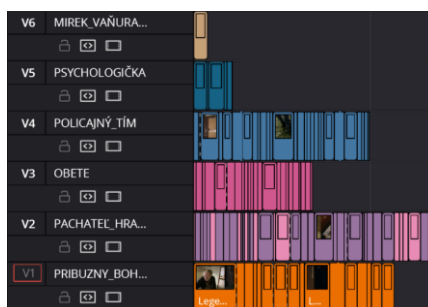
S analýzou formalistických prvkov začneme pri epizóde „Já, nebohý vrah“ seriálu Legendy kriminalistiky.

2.1.1.1. Dramaturgia

Najčastejšie využívaný materiál v seriáli so sebou prináša aj niekoľkonásobne väčší počet účinkujúcich a vypovedajúcich osôb. Každá z osôb zastáva v tomto prípade určitú rolu. O páchatel'ovi, obetiach a celom prípade sa dozvedáme zo slov vyšetrovateľ'ov so súdnym lekárom, psychologičky, príbuzného obetí, ale aj od režiséra seriálu Miroslava Vaňuru.

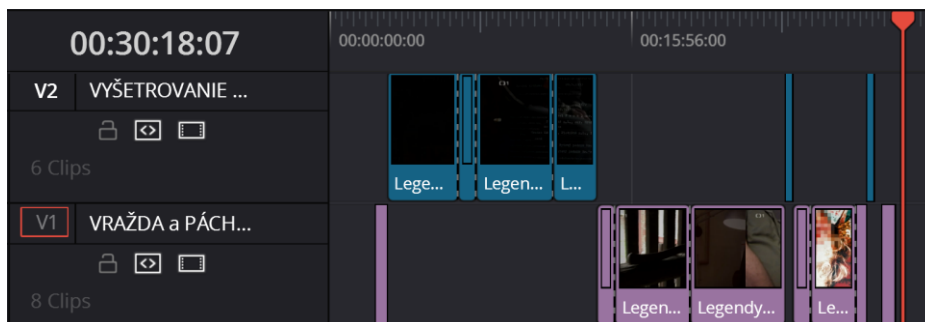
Obrázok 3: Zábery s osobami „Já, nebohý vrah – Legendy kriminalistiky“

Obrázok 4: Súčet záberov s osobami „Já, nebohý vrah – Legendy kriminalistiky“

Najviac zobrazovanou osobou je páchatel' Pavel Peca, ktorého prezentujeme prevažne v hranej forme s občasným pridaním fotografie z archívu, teda jeho skutočnej podoby. Vzhľadom na to, že dokument neobsahuje rozhovor priamo s páchatel'om, o rodinnom zázemí a spolunažívaní celej Pecovej rodiny nás informuje ich príbuzný Bohumil Ulrich. Ten je druhou vizuálne najdlhšie zobrazovanou osobou v epizóde. Podiel na tom majú scény, kde divákov uvádza do deja a sprevádza po mieste činu 20 rokov od vraždy. Jeho charakter sa javí ako trúchliaci pozostalý a ide o silne emocionálneho a úprimného svedka. Krátko za ním je policajný tím, pozostávajúci zo štyroch vyšetrovateľov a súdneho lekára. Tí si zachovávajú profesionálny prístup, no zároveň zvyknú pristupovať vo výpovediach k prípadu umiernenejšie. Ich predmetom výkladu sú témy o vrahovi, vyšetrovaní a obetiach. Posledné miesta patria obetiam, psychologičke, zdieľajúc prístup vyšetrovateľov a Mirkovi Vaňurovi, ktorý v príbehu zastáva prevažne funkciu komentátora.

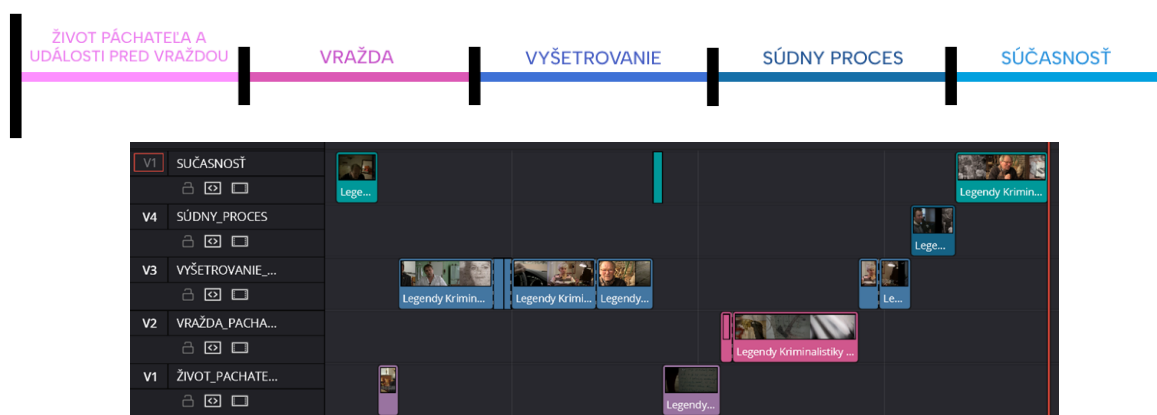
Neplatí však, že osoba, ktorej je v priebehu epizódy ponúknutý najväčší priestor na obraze, je zároveň hlavnou postavou. To možno určiť podľa dĺžky trvania doby, kedy je osoba a jej činy ústrednou témou diskusie. V obidvoch seriáloch autori nadväzujú nielen na tému o páchatel'ovi a vražde, ale aj o procese vyšetrovania z pohľadu polície. V niektorých prípadoch sa tu diskutuje aj s obeťami prípadu, ktoré vypovedajú o následkoch tohto činu, podobne ako pri vyšetrovaní.

Obrázok 5: Tematické linky „Já, nebohý vrah – Legendy kriminalistiky“

Pri tematických linkách v seriáli Legendy kriminalistiky môžeme vidieť, že v prvej polovici epizódy dominuje linka polície a vyšetrovania. Úvod nás zoznamuje s hlavnými postavami prípadu, teda obeťami, páchatel'om, ale aj s ich pozostalým, Bohumilom Ulrichom. Ten nám objasňuje vtedajšiu situáciu v rodine a informuje aj o mieste činu. Hneď potom nás autori zasadia do linky polície, ktorá je nastrihaná v podobe postupu práce vyšetrovania. Všetko začína príchodom na miesto činu, popisom prvých dojmov

vyšetrovateľov, zaistením podstatných dôkazov až po zadržanie a vypočúvanie páchatel'a. V tejto časti sa nám postupne odhaľuje páchatel'ova povaha a charakter. Druhá polovica slúži na zodpovedanie divákových otázok, ktoré sa týkajú jeho vykonania vraždy. Celý príbeh nám je predstavený prevažne z perspektívy páchatel'a a jeho rodiny, neskôr už obetí. Vyformujú nám príbeh čo sa dialo pred, počas a po vražde, až nakoniec porozumieme celému prípadu. K téme vyšetrovania sa autori vracajú iba vo výnimočných prípadoch, kedy sa spomínajú ich ďalšie zistenia alebo súdny proces. Téma o vrahovi a obetiach je dohraná až do úplného záveru, kde si zo strán niekoľkých ľudí vypočujeme názor na páchatel'a a pocity z celého prípadu.

Obrázok 6: *Sujetové stvárnenie udalostí „Já, nebohý vrah – Legendy kriminalistiky“*

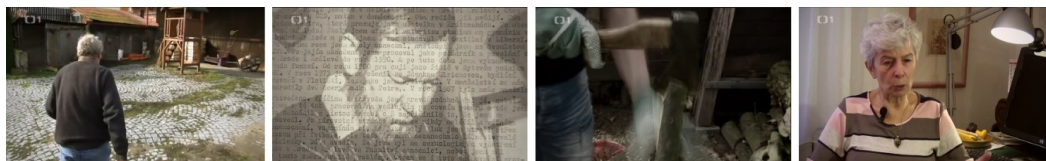
Každá z tematických liniek sa týka aj konkrétnej fabulovej časti. Preto v nasledujúcom obrázku opäť vidíme, ako je polovica epizódy venovaná postupu vyšetrovania, až do momentu, kým sa vrah dobrovoľne nevzdá. Druhá polovica nám chronologicky rozpráva o živote páchatel'a a jeho rodiny. Celý prípad sledujeme tentoraz z jeho perspektívy, vrátane úteku. Súčasnosť, v ktorej sledujeme rodinného príslušníka obetí Bohumila, spozorujeme v dokumente trikrát. V úvode slúži na uvedenie diváka do deja prípadu a k zoznámeniu s hlavnými postavami prípadu. Uprostred epizódy tvorí most medzi linkou vyšetrovania a životom páchatel'a. V závere nám vypovedajúce osoby vysvetľujú ich pohľad na prípad po rokoch a pocity z neho. Týmto spôsobom sú následky prípadu predstavené ako trvácne. Najmä u blízkych obetí. Toto zobrazenie a prevažne trúchlenie Bohumila, ktoré autori zachycujú na kameru, by sme mohli považovať za drobný etický prešľap, nakoľko je to veľmi osobný zásah do vnútorného emocionálneho sveta jednotlivca.

Na základe predošlých dramaturgických zistení možno usúdiť, že epizóda seriálu *Legendy kriminalistiky* sa vyberá viacerými cestami, ktorými chce odprezentovať divákovi

spáchanie kriminálneho prípadu. Ponúka rozšírený obsah, s náhľadom na prípad z rôznych perspektív s odlišnými emóciami. Zodpovedá na divákov otázky, ktoré sa netýkajú len páchatel'a a jeho činov, ale aj práce polície a vyšetrovania. Hlavnú postavu si podľa môjho názoru v tomto prípade divák určuje individuálne, no môže ho vnímať ako kolektívneho hrdinu. Väčšina obsahu sa síce točí okolo príbehu páchatel'a, no ten sa nám predstavuje prostredníctvom výpovedí vyšetrovateľov, odborníkov alebo Bohumila (príbuzného obetí). Tí sú v príbehu oveľa aktívnejší a sú našimi sprevádzачmi po celú epizódu. Zatiaľ čo vyšetrovatelia a psychologička si zachovávajú profesionálny ale uvoľnenejší prístup, Bohumil Ulrich predstavuje charakter trúchliaceho pozostalého, ktorý dodáva epizódy silné emocionálne vyznenie.

2.1.1.2. Kamera

Počas celej epizódy sa kamera javí ako nástroj, ktorý má primárne zaznamenať a zdokumentovať potrebné informácie, ktoré sú predmetom dokumentu. Pričom sa vyhýba umelečkejšiemu a tvorivému zámeru. Je zreteľné, že autori si nepotrpia na prepracovanom technickom scenári, ani na žiadnom dramatickom usporiadaní mizanscény a osvetlení. Od úplného začiatku, už po úvodnej znelke, sa nám kamerové snímanie náramne podobá reportáži z večerného spravodajstva. Zachycuje hovoriacich svedkov, vyšetrovateľov a odborníkov buď priamo na mieste niekdajšieho činu alebo v ich pracovnom prostredí. Často kladú dôraz na dlhšie zábery vo veľkostiach amerického záberu alebo polodetailu. V ich priebehu sa buď švenkuje zo strany prostredia alebo objektu (ak je predmetom komunikácie) na stranu hovoriacej osoby. Pri niektorých rozhovoroch spozorujeme jemný zoom, ktorý sa zameriava na tvár vypovedajúcej osoby, zábery zvyknú končiť ako polodetail alebo detail. Autori využívajú ručnú kameru, často cítime, akoby sme sa nachádzali priamo na mieste alebo sa na scénu pozerali z pohľadu inej osoby. Ručnú kameru spozorujeme všade, mimo rozhovorov. Aj v hraných pasážach. Tie sú pre ich odlišnosť od iných scén snímané v nízkej snímkovej frekvencii. To má za následok, že všetky pohyby na mizanscéne sú rozmazané. Kamera tomu napomáha aj tým, že sa snaží byť čo najviac dynamická, najmä švenkami. Tento krok vedie k dramatickejšiemu odrozprávaniu zobrazovanej akcie divákovi. Zábery z hranej pasáže sa často zameriavajú na postavu páchatel'a, ktorý je snímaný rôznorodo, od hrude až po nohy. Nikdy však nie je odhalená priamo jeho tvár (resp. tvár herca, ktorý stvárňuje Pavla Pecu), čo by samozrejme mohlo uškodiť ich uveriteľnosti a funkčnému vyzneniu.

Obrázok 7: Zábery „Já, nebohý vrah – Legendy kriminalistiky“

Type	-	C	AZ	PC	PD	D	VD
NoS	2	11	13	44	80	80	31
LEN	00:12.3	01:54.4	01:37.4	04:59.2	09:07.7	08:47.0	03:19.8
ASL	6.2	10.4	7.5	6.8	6.8	6.6	6.4
MSL	6.2	5.2	6.4	5.1	5.8	4.3	5.8
MSL/ASL	1.00	0.50	0.85	0.75	0.85	0.65	0.91
MAX	6.9	53.1	20.3	27.4	27.9	52.6	14.7
MIN	5.4	1.6	1.2	1.2	1.2	1.3	1.9
Range	1.5	51.5	19.1	26.2	26.7	51.3	12.8
StDev	0.8	13.8	4.7	6.0	5.2	7.6	3.4
CV	0.13	1.33	0.63	0.88	0.76	1.15	0.53

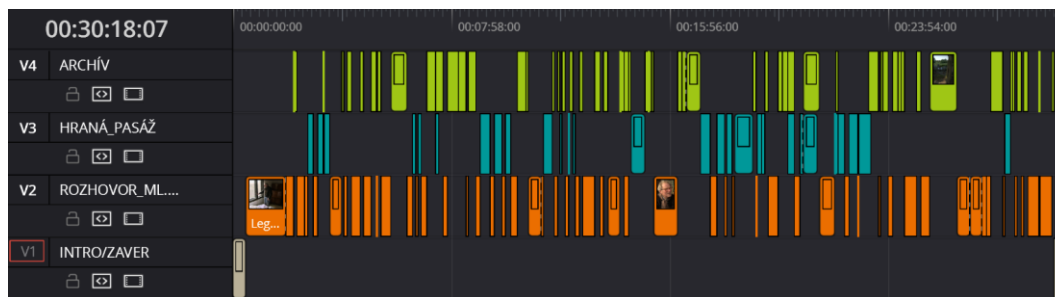
Obrázok 8: Veľkosti záberov „Já, nebohý vrah – Legendy kriminalistiky“

2.1.1.3. Strih

Úvodná znelka divákov prirodzene vtiahne do prostredia televízie. Z vizuálneho hľadiska využíva „overlay efekt“ (prekrývajúci obraz), ktorý zobrazuje siluetu typických kriminálnych prvkov (ako je zbraň, vzorka DNA alebo krv), pod ktorou sú ukryté zábery z archívu polície Českej republiky. Pomalší temporytmus je naladený na hudobný podklad, ktorý výrazne vykresľuje publicistický charakter dokumentu.

Obrázok 9: Zábery z úvodnej znelky seriálu „Legendy kriminalistiky“

Obrázok 10: Využitie materiálov „Já, nebohý vrah – Legendy kriminalistiky“

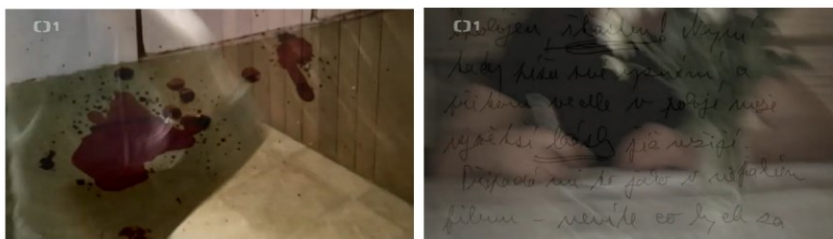
Epizódu otvára scéna z miesta činu po 20. rokoch za prítomnosti Bohumila Ulricha, rodinného príslušníka obetí. V interiéri domu priamo opisuje brutalitu miesta činu, takže divák dopredu vie, s čím sa bude v priebehu sledovania potýkať. Celý dokument stavia na reportážnom štýle s dlhšie trvajúcimi zábermi, bez výrazných rozdielov v ich temporytme. Výsledkom takéhoto spracovania je, že divák sa pozorne sústreďí na vypovedajúce osoby a intenzívne prežíva ich emócie, najmä u Bohumila. Väčšina obsahu pozostáva z archívnych fotografií alebo skenov dokumentov, ktoré dopĺňujú výpovede vyšetrovateľov, odborníkov alebo svedkov. Divák je postupom času oboznámený, že hraná pasáž nie je v epizóde preferovaná a väčšinu faktov sa dozvedá práve vďaka rozhovorom a archívnym záberom popri tom. Ide prevažne o informatívny a analytický obsah, najmä z pohľadu vyšetrovateľov.

Obrázok 11: Cenzúrované zábery „Já, nebohý vrah – Legendy kriminalistiky“

Strihová skladba ďalej prestriháva príbeh páchatel'a s chronológiou vyšetrovania prípadu. Prvú polovicu epizódy môžeme charakterizovať ako postup práce vyšetrovateľov. Pár krát, no nie v tak častej miere, sa objavujú aj zábery páchatel'a na úteku. Celú udalosť zatiaľ sledujeme z perspektívy vyšetrovateľov a odborníkov, čo zahŕňa výpovede, archívne zábery polície a fotografie z miesta činu. Prvýkrát nám tieto zábery priamo odhaľujú aj miesto činu. Brutálne zranenia obetí sú tvorcami zakryté pod mozaikovou cenzúrou. Prístup

autorov je eufemistickejší a cenzurovanejší, ale stále sa snažia znázorniť aj surovú povahu tejto vraždy. Objavujú sa prelínačky alebo dvojexpozičný prelínací obraz, ktoré sú často využívanými charakteristickými prvkami dokumentu. Uplatňujú sa pri prezentácii kľúčových dôkazov a prelínajú sa s obsahom, ktorého sa to týka. Ako príklad by som uviedol scénu, kedy je divákovi prezentovaný sken páchatel'ovho dopisu so záberom z hranej scény, kde páchatel' tento dopis píše. Okrem toho pomáha divákovi prepojiť si postavy hranej pasáže s reálnymi osobami.

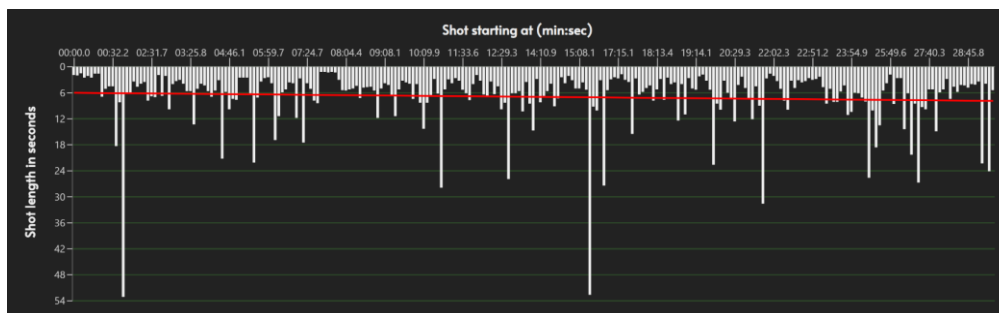

Obrázok 12: Príklad prelínačky „Já, nebohý vrah – Legendy kriminalistiky“

Druhá polovica diela, teda od momentu, čo polícia zatýka páchatel'a, sledujeme celú udalosť aj s vykonaním vraždy z perspektívy páchatel'a. Jeho činy a akcie sú vyrozprávané všetkými vypovedajúcimi osobami. Odhaľujú nám páchatel'ov život a motívy, ktoré ho viedli k vykonaniu tohto nekalého činu. Tempo strihu sa v priebehu tejto pasáže nemení výrazne. Dynamickejšie tempo s rýchlejšími prestrihmi spozorujeme iba pri scéne z krčmy, pred vykonaním vraždy. K scéne jej vykonania pristupujú autori taktiež trochu eufemisticky. Namiesto využitia rýchlych strihov, záberov silných úderov sekerou a necenzurovaných fotografií, je útok načrtnutý veľmi jednoducho. A to detailom na sekeru v rukách páchatel'a, ktorý sa prelína do archívnej fotografie cenzurovaného zranenia mŕtvej obete. Hoci scéna nie je nijako naratívne napínavá a úderná, stále znázorňuje brutálnu povahu tohto činu. Páchatel' Pavel Peca tu nie je exponovaný ako surový vrah, ale cítiť z neho psychicky nestabilnú a žiarlivú osobu. Hlavne vďaka dopisu, ktorý z ľútosti napísal po vykonaní vraždy.

V momente, keď sa páchatel' po krátkom úteku a neúspešných pokusoch o samovraždu vzdáva, autori opätovne prechádzajú do perspektívy polície. Z jej pohľadu je už dorozprávaný celý príbeh. Upúšťajú od hraných scén a po zvyšok epizódy sa cez súdny proces dopracovávame až k súčasnosti, ktorá nám odhaľuje následky Pecovho činu, ktoré sa podpísali nielen na rodine obetí. Rozhovory trvajú dlhšie a snímajú vypovedajúcich v detailnejších záberoch. Epizóda je ukončená silne zobrazeným momentom. Bohumil

v doprovode hudby trúchli nad stratou svojich blízkych, pričom počas jeho rozprávania je prestrihnuté na obete a vraha, ich vlastného otca. Pozoruhodným detailom je, že fotografia Pavla Pecu sa zobrazuje samostatne, pričom fotografie obetí sú rozmiestnené a zostrihané za sebou. Môže ísť o znázornenie ich vzájomného odcudzenia, ktoré bohužiaľ viedlo k usmrteniu troch nevinných ľudí.

Graf 1: Dĺžky záberov v priebehu epizódy „Já, nebohý vrah – Legendy kriminalistiky“

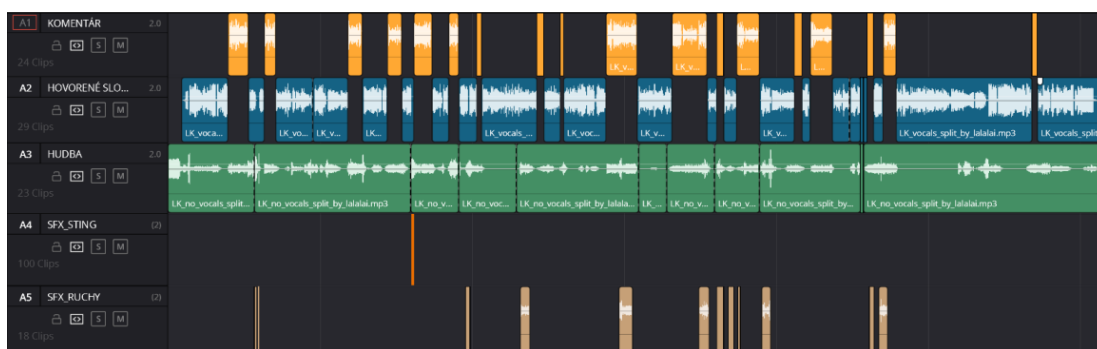
2.1.1.4. Zvuk

Zvuková skladba v rámci seriálu síce nepatrí medzi najprepracovanejšie formalistické prvky, ale svoju úlohu si plní poctivo a funkčne. Zároveň je veľkým pomocníkom k budovaniu emócií, ktoré v priebehu epizódy spozorujeme alebo aj pocítíme.

Najčastejším prvkom v oblasti zvuku je bezpochyby hovorené slovo, ktoré počúvame z dvoch odlišných zdrojov. Buď ide o komentár Miroslava Vaňuru (poprípade počujeme pravdepodobne Miroslava Antla, ktorý číta dopis Pavla Pecu) alebo slová vypovedajúcich vyšetrovateľov a svedkov v rozhovoroch. Autori zaradili tieto rozhovory medzi najpodstatnejší aspekt, keďže prevládajú nad ostatnými prvkami zvukovej skladby. Počas epizódy sa často stretáme s momentami, kedy sa utlmia všetky okolité zvuky alebo aj hudba len preto, aby vypovedaná osoba mohla dopovedať vetu a divák mohol na jej slová upriamiť pozornosť. Rozdiel medzi komentárom a rozhovorom je jasne zreteľný v ich podaní. Rozhovory sú autentické, prirodzené, odľahčené a s opakovanými slovami. Často aj s krátkymi prestávkami na nádyh a výdyh. Komentár v podaní Miroslava Vaňuru obsahuje zvyšujúcu intonáciu, zvýraznenie podstatných slov a kladie si za cieľ zaradiť trochu dramatickosti do opisovanej udalosti. Podobne ako to poznáme zo spravodajstva.

Hudobné podklady sú ďalšou zložkou, ktorá je v priebehu epizódy schopná pohnúť s pocitmi divákov. Medzi týmito podkladmi nachádzame ambientnú, inštrumentálnu hudbu s repetitívnym, negradujúcim tempom. Niektoré podklady sa v priebehu epizódy viackrát

opakujú. Ich výber závisí od viacerých faktorov, ako je charakter zobrazených scén, emócia prevládajúca v danom momente, či perspektíva, z ktorej príbeh sledujeme. Jeden typ hudby evokuje bezútešnú, mierne dramatickú náladu, ktorá sa veľmi podobá scénam vyšetrovania z kriminálnych seriálov. Tento podklad nachádzame v momentoch, kedy sa zobrazuje samotný proces vyšetrovania alebo jeho vývoj. Je v súlade s povahou väčšej časti epizódy, kde nám vyšetrovatelia s profesionálnym prístupom opisujú svoju prácu. Naopak v momentoch, ktoré zobrazujú vnútorný konflikt vypovedajúcich osôb alebo sa týkajú priamo hlavných postáv prípadu, hudba prechádza na emotívnejšiu náladu. Cítiť z nej smútok a beznádej. Hoci reflektuje aj na pocity samotného vraha, tento typ hudby najúčinnejšie pracuje medzi obeťami vraždy a emocionálnym prežívaním Bohumila. V úplnom závere je táto technika využitá na maximum. Za pomoci ambientnej hudby pripomínajúcej prostredie z kostola a podporenej ženským vokálom autori podčiarkujú Bohumilove trúchlenie nad stratou svojich blízkych. V tomto formálnom prevedení sa podobné pocity dokážu preniesť aj na diváka. Posledný typ hudby, s temnou pochmúrnou náladou, je priradený do scén opisujúcich a znázorňujúcich surovosť vraždy. V priebehu epizódy sa objavuje v obmedzenej miere, slúži iba na výraznejšie vybudovanie nepříjemnej atmosféry zobrazovaných scén a fotografií.

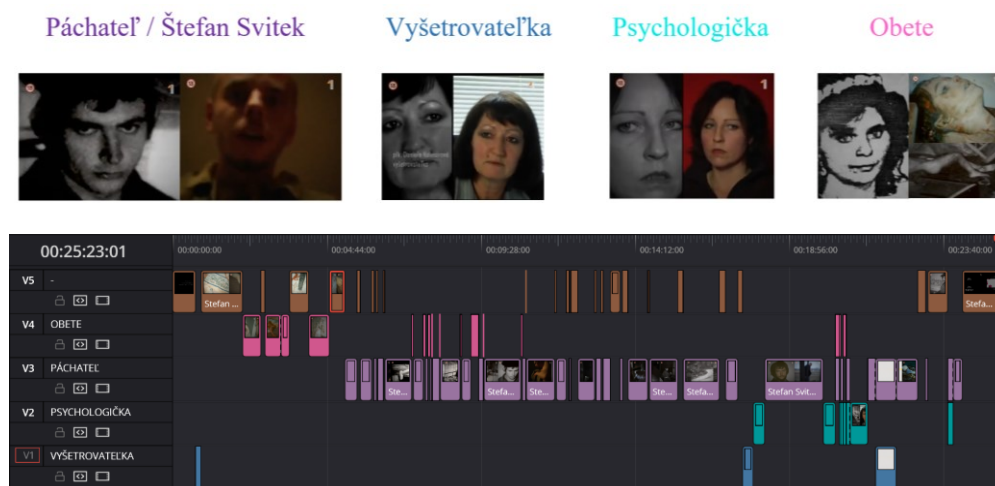

Obrázok 13: Zvuková skladba „Já, nebohý vrah– Legendy kriminalistiky“

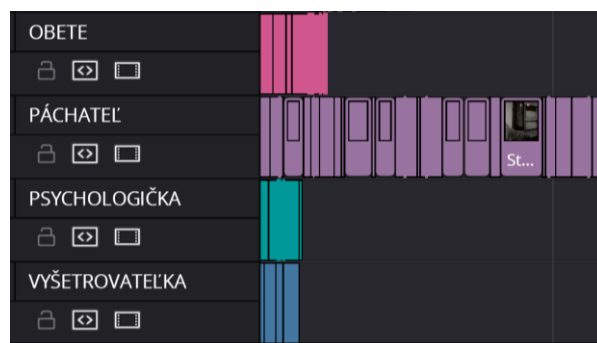
2.1.2 Najväčšie kriminálne prípady Slovenska

Rovnakým spôsobom ako v predošlej podkapitole zanalyzujeme epizódu „Horehronský rozparovač“ seriálu Najväčšie kriminálne prípady Slovenska.

2.1.2.1 Dramaturgia

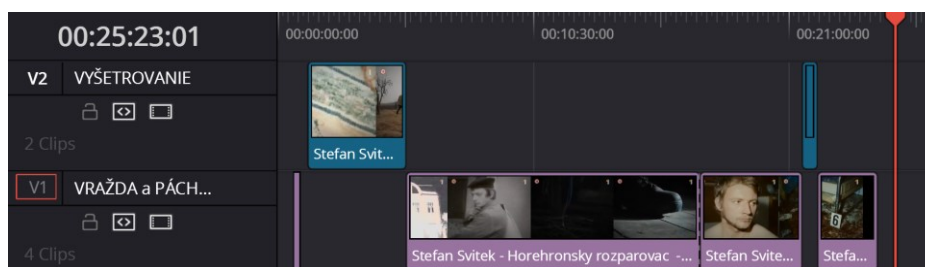
Obrázok 14: Zábery s osobami „Horehronský rozparovač“ – NKPS“

Obrázok 15: Súčet záberov s osobami „Horehronský rozparovač – NKPS“

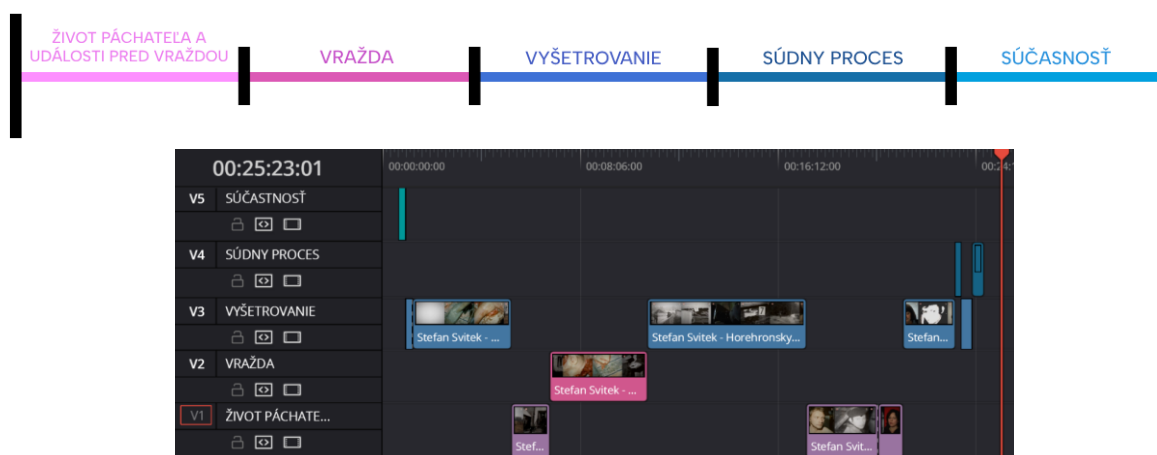
V priebehu epizódy nenarazíme na veľké množstvo postáv. Väčšinu obsahu tvorí rekonštrukcia vraždy v kombinovaní archívnych fotografií s hranou pasážou ilustrujúcou páchatel'ove činy. Preto je pochopiteľné, prečo páchatel' dostáva najviac priestoru v priebehu epizódy. K jeho skutku sa viažu obeť, ktoré sú ďalšími najčastejšie zobrazovanými osobami, a to hneď po páchatel'ovi. Príbeh nám však neponúka ani neodhaľuje veľké množstvo informácií priamo o živote a osobnostiach obetí. Vždy sú iba akýmsi dôkazom k budovaniu opisu charakteru samotného páchatel'a alebo aj znázorneniu brutality celého prípadu. Vyšetrovatel'ka spolu s psychologičkou zastávajú približne rovnako dlhú dobu

v celej epizóde dokumentu. Ich prístup je objektívny, seriózny, so snahou nepreukázať výrazné emócie. Z ich vypovedania pred kamerou cítiť väčšiu vážnosť nad spáchaným zločinom. Do nepomenovanej vrstvy som zaradil zábery, ktoré nezapadajú do danej analýzy. Dokumentujú prevažne miesto činu alebo iné prvky, mimo reálnych osôb/postav. Napr. archívny záber návštevníkov popíjajúcich alkohol.

Obrázok 16: Tematické linky „Horehronský rozparovač – NKPS“

Výrazná väčšina obsahu sa viaže na páchatel'a. Tento obsah zahŕňa udalosti pred vraždou, jej priebeh, útek pred políciou, pokus o samovraždu a vypovedanie na polícii, v tomto poradí. Následne vyšetrovatel'ka spolu s psychologičkou venujú viac času na objasňovanie Svitekovho charakteru a exponovaniu jeho života od ranného detstva. O vyšetrovaní a čo sa ďalej dialo z ich perspektívy ako vyšetrovateľov sa divák moc nedozvie. Za tému vyšetrovania môžeme považovať jedine úvodný popis brutálnej scény v epizóde, pretože komentár tu cituje priamo zo zápisnice o obhliadke miesta činu. Na diváka čaká podobný šok, aký dostali aj vyšetrovatelia po vstupe na brutálnu scénu. Zvyšok tejto témy tvorí už iba krátky príhovor vyšetrovatel'ky o vykonávaní rekonštrukcie trestného činu vraždy.

Obrázok 17: Sujetové stvárnenie udalostí „Horehronský rozparovač – NKPS“

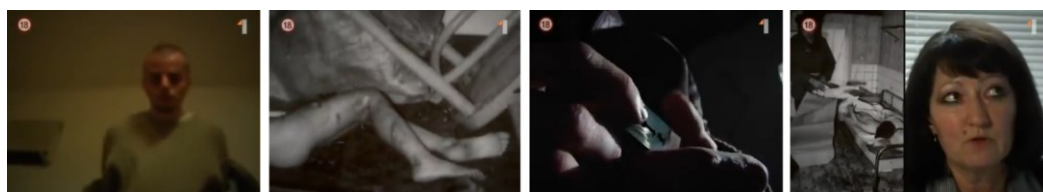
Seriál sa zameriava prevažne na príbehovú linku páchatel'a a jeho skutkov. Po úvodných štyroch minútach, v ktorých sa oboznamujeme s brutálnou scénou masakru, nám je väčšina prípadu vyrozprávaná z perspektívy Štefana Sviteka. Seriál neplytvá časom. Po krátkom zobrazení Svitekových celodenných aktivít pred masakrom sa dostávame rovno ku scéne vraždy. Podrobne a necitlivo nám následne opisuje a exponuje všetky akcie, ktoré vykonal na svojich obetiach. Na obraze sledujeme všetky jeho akcie, prostredníctvom hranej pasáže a znázornenia na fotografiách z archívu. Aj počas údajného začiatku vyšetrovania sa dokument stále zameriava na Svitekove akcie po masakri. Momenty po vražde sú najdlhšie trvajúcou pasážou v epizóde. Znázorňuje jeho úkryt, sebapoškodzovanie a pokusy o samovraždu až do momentu, kedy sa sám dobrovoľne udá na políciu. Tým však jeho linka v príbehu nekončí. Autori prichádzajú s riešením ako vysvetliť doteraz kladené otázky ohľadom Svitekovej osoby a charakteru. Aj napriek tomu, že väčšina využitého materiálu sú fotografie z archívu polície, stále sa rozpráva o páchatel'ovi, nie o vyšetrovaní prípadu a postupoch polície.

Na základe týchto zistení usudzujem, že v seriáli *Najväčšie kriminálne prípady Slovenska* budujú z páchatel'a hlavnú postavu a zameriavajú sa na jeho kriminalitu v rámci prípadu. Monumentálnu časť udalostí sledujeme prevažne z jeho perspektívy, kde ho aj vidíme na obraze. Aktívne sa podieľa na popisovaných udalostiach, ktoré sú buď zdramatizované hranou pasážou alebo znázornené na fotografiách rekonštrukcie prípadu z archívu polície. Práca polície tu síce je nepriamo popisovaná, ale ústredná téma sa vždy týka páchatel'a. Okrem začiatku sa tu len zriedka dozvedáme o spôsoboch vyšetrovania v oblasti kriminalistiky. K tomu nám môžu poslúžiť iba fotografie z miesta činu. V rozhovoroch sa vyšetrovatel'ka spolu s psychologičkou venujú hlavne páchatel'ovej osobnosti. Ich znalosti a výpovede podávajú objektívne a vážne, uvedomujúc si závažnosť takéhoto činu.

2.1.2.2 Kamera

Najsilnejšiu stránku kamery nachádzame v hranej pasáži dokumentu. Medzi hlavné charakteristické rysy snímania patrí ručná kamera s nezaostreným obrazom. Túto techniku aplikujú vo všetkých statických aj dynamických záberoch. Kľúčovým prvkom filmovej reči sú prevažne detailné zábery, ktoré sú jediné, pri ktorých kamera zaostrí svoj obraz. Nie však vždy. Ostrosť spozorujeme pri predmetoch, ktoré hrajú v príbehu podstatnú rolu, alebo ktoré sú predmetom páchatel'ovho záujmu (žiletka, alkohol). V iných prípadoch zbadáme ostrosť

pri záberoch na tvár páchatel'a z profilu. Nikdy však nevidíme naostro jeho pohľad priamo do kamery ani jeho činy. Je možné, že takto sa autori snažili zabrániť prílišnému odhaleniu hraného Sviteka. Ani páchatel'ova rodina nie je nikdy snímaná v ostrom obraze, čím ilustrujú toxicitu jeho vzťahu a absenciu voči akémukoľvek emocionálnemu prepojeniu k svojej rodine. Takýto vizuálny prístup umocňuje snahu autorov o znázornenie páchatel'ovho desivého, nebezpečného a uzavretého charakteru. V neskoršej scéne, kedy páchatel' zabíja, je zaberaný z priameho podhľadu, čo ešte viac posilní ukážku jeho dominantného postoja k svojim obetiam. Širšie neostré zábery sa objavujú v príbehu len zriedka a slúžia predovšetkým na definovanie priestoru, v ktorom sa scéna práve odohráva. Silná hĺbka ostrosti s výrazne rozmazaným okolím a ostré detaily zosilňujú umeleckejšie dokumentovanie pomätenej mysle psychopatického agresora. V obklopení rozostreného sveta a v návale opitosti je tak znázornená jeho izolácia od skutočnej morálky, nerozmýšľanie nad následkami svojich činov a žiadna kontrola jeho impulzov. Temnú atmosféru s hororovo-psychologickým nádychom ešte podporuje práca so svetlom. Hlavne v nočných scénach, tesne pred vraždou, alebo keď sa páchatel' po vražde ukrýva v lesných obydliach. Scény dominujú silným kontrastom medzi svetlom a tmou, pričom páchatel'ovi znovu nevidíme priamo do tváre. Ani počas ostrých záberov.

Obrázok 18: Zábery „Horehronský rozparovač – NKPS“

Type	-	VC	C	AZ	PC	PD	D	VD
NoS	20	5	27	53	44	79	124	132
LEN	00:37.7	00:17.5	02:21.7	03:00.7	02:49.8	04:42.1	07:11.5	03:20.4
ASL	1.9	3.5	5.2	3.4	3.9	3.6	3.5	1.5
MSL	0.2	3.5	3.7	2.9	2.8	2.8	3.0	0.5
MSL/ASL	0.11	1.00	0.71	0.85	0.72	0.78	0.86	0.33
MAX	10.5	5.4	30.9	22.7	53.5	23.3	20.6	14.5
MIN	0.1	1.0	0.8	0.2	0.1	0.2	0.2	0.1
Range	10.4	4.4	30.1	22.5	53.4	23.1	20.4	14.4
StDev	3.0	1.6	5.6	3.6	7.7	3.5	3.3	2.1
CV	1.58	0.46	1.08	1.06	1.97	0.97	0.94	1.40

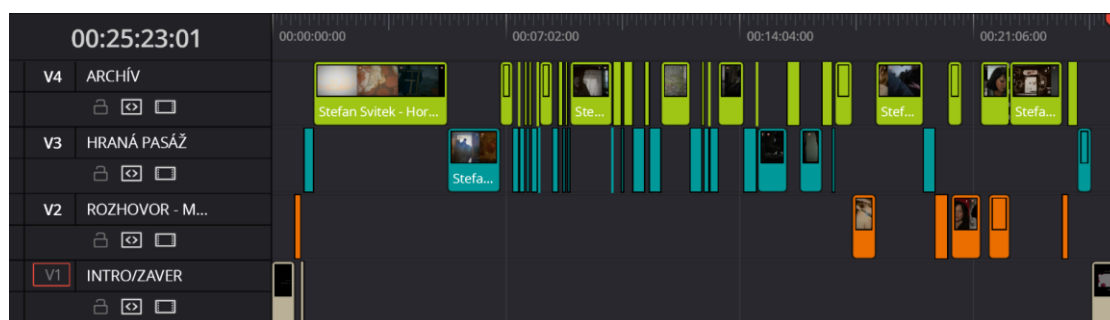
Obrázok 19: Veľkosti záberov „Horehronský rozparovač – NKPS“

2.1.2.3 Strih

Už úvodná znelka navnaďuje diváka na to, že pôjde o nepríjemne grafický a absurdný obsah, ktorým tvorcovia nebudú šetriť. Vyžaruje z nej expresionistický, ba až hororový štýl. Pozostáva z neprestávajúcej rapid montáže, kombinujúc ilustračné zábery vyšetrovania s archívnymi fotografiami polície. Najčastejšie ide o kontrastne nasvetlené detaily. S týmto dynamickým, pomaly chaotickým tempom autori pracujú aj v určitých momentoch epizódy.

Obrázok 20: Zábery z úvodnej znelky seriálu „NKPS“

Obrázok 21: Využitie materiálov „Horehronský rozparovač – NKPS“

Epizódu nám otvára príhovor vyšetrovatelky. Pomocou niekoľkých viet nás nepriamo informuje o brutalite daného prípadu. Divák teda netuší, akou ohavnosťou sa seriál chystá na neho udrieť. Nakoľko sú súčasťou epizódy iba dve vypovedajúce osoby, seriál sa spolieha viac na príbehovú linku páchatel'a a jeho činy. Miesto činu nám autori opisujú prostredníctvom archívnych fotografií. Konkrétne po náleze mŕtvych tiel. Väčšina archívnych fotografií je postprodukčne rozposybovaných pomocou „TRANSFORM“ pohybu a využívajú aj „FADE-OUT“ stmievačku. Zmierňujú tak tempo odhaľovania brutálnych detailov prípadu. Ohavnosť je teda exponovaná pomaly a čoraz explicitnejšie, hlavne „necenzurovane.“ Diváka sa snaží maximálne šokovať nálezom polície. Medzi charakteristické prvky patrí aj „GLOW“ prechodový efekt. Ten má v epizóde tri funkcie. V úvode, pri archívnych fotografiách miesta činu, pôsobí ako blesk pri fotografovaní.

Neskoršie slúži ako prechod medzi hranou pasážou a archívnymi fotografiami. V opačnom prípade by prestrihy medzi dvoma druhmi materiálu boli príliš rušivé. Jeho využitie zbadáme ešte pri akčných scénach, kde zvýrazňuje desivosť a brutalitu páchatel'ových činov.

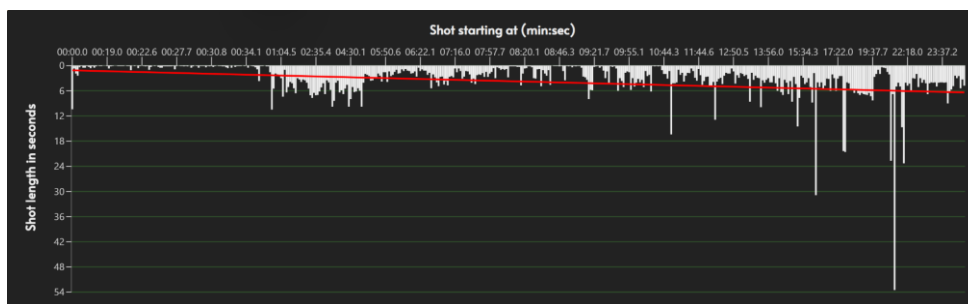
Obrázok 22: *Necenzurované fotografie „Horehronský rozparovač – NKPS“*

V strihu sa neskôr prostredníctvom flashbacku vraciame späť v čase. Po brutálnom opise kriminálnej scény sledujeme až do poslednej tretiny epizódy linku páchatel'a Štefana Sviteka. Od trinástich hodín pred vraždou, cez jej vykonanie, útek, až po jeho zadržanie. Autori popritom kombinujú archívne fotografie z rekonštrukcie prípadu s atraktívne nakrútenými hranými scénami. Prestrihy medzi nimi sú nástrojom na divákovu orientáciu v časopriestore a prepojenie postáv s reálnymi osobami. Tempo strihu sa v priebehu epizódy výrazne odlišuje a mení sa podľa zobrazovanej situácie. Pomalšie tempo nachádzame v situácii, kde páchatel' koná s kl'udom alebo nevykonáva žiadny zločin, poprípade je na úteku. Naopak dynamické tempo spozorujeme u krčmových scén, kde páchatel' pije alkohol a neskôr u akčných scén. Dynamika tempa sa najviac presadzuje pri vražde a tiež brutálnom manipulovaní s telami obetí. Okrem rýchleho strihu a spomínaného „GLOW“ prechodového efektu využívajú autori znovu rapid montáž. Tá obsahuje fotografie zmasakrovaných tiel obetí. Celá gradujúca brutalita s opisom páchatel'ových činov je tak v priebehu epizódy zavŕšená. Po rapid montážach je ešte nastrihnutá fotografia Svitekovho drsného neľútostného pohľadu alebo jeho ruky. Znázorňujú tak jeho desivý charakter.

Obrázok 23: *Príklad prepojenia archívnych fotografií s hranými scénami „NKPS“*

Záverečná tretina epizódy slúži na odhalenie monštruózneho charakteru páchatel'a Sviteka. Zameriava sa na jeho životný príbeh a udalosti, ktoré z neho vyformovali nebezpečného tyrana. Tempo strihu sa tu výrazne zmiernuje, a to najmä preto, lebo na scénu prichádzajú výpovede vyšetrovateľky a psychologičky. Forma obrazu pri rozhovoroch s nimi je rozdelená na dve približne rovnaké polovice. Pravá strana obrazu sníma odborníčky v detailoch. Ľavá strana, v čiernobielym sfarbení, slúži pre šablónu predstavujúcu odborníčky, v iných prípadoch nám prezentuje archívne fotografie páchatel'a súvisiace s témou, ku ktorej sa jedna z odborníčok vyjadruje. Týmto spôsobom si divák lepšie spojí výpovede k danej osobe alebo objektu na fotografii. Väčšinu času je ale tento obraz využitý pre veľký detail na tvár rozprávajúcej odborníčky. Epizóda je ukončená ilustračným záberom na povraz, ktorý symbolizuje spôsob Svitekovej popravy. Štefan Svitek bol posledným popraveným človekom na území Československa. Exponovanie surových a fatálnych činov páchatel'a, bez využitia cenzúry, by mohlo byť u diváka kritizovaným neetickým prvkom.

Graf 2: Dĺžky záberov v priebehu epizódy „Horehronský rozparovač – NKPS“

2.1.2.4 Zvuk

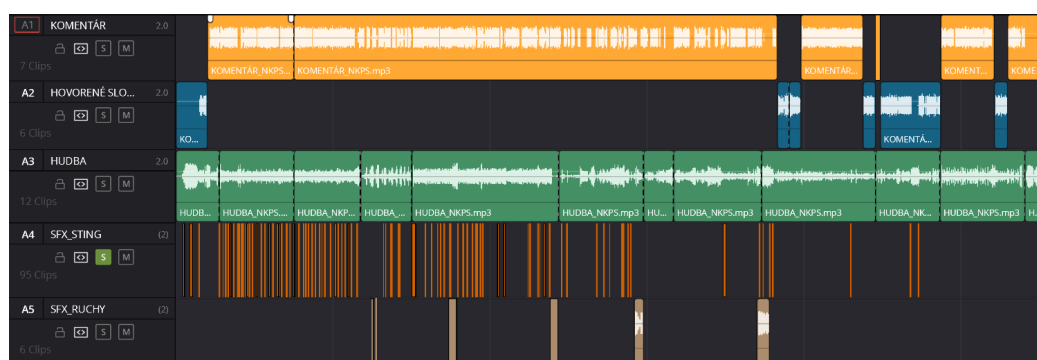
Zvuková skladba dokumentu sa tiež orientuje cielene na hororovo-psychologický žáner. Na vytvorenie tejto atmosféry využíva niekoľko kľúčových prvkov.

Komentár zohráva v dokumente zásadnú úlohu. Tvorí približne 80 % informácií a plní funkciu sprievodcu celou epizódou. Jeho rozprávanie o kriminálnom prípade a páchatel'ovi strieda s citáciami samotného Štefana Sviteka. Je efektívnym nástrojom na budovanie silnejšej dôveryhodnosti pri vykresľovaní charakteru páchatel'a. To umožňuje Svitekovi stať sa aktívnejšou a zrozumiteľnejšou postavou v porovnaní s klasickým podávaním informácií prostredníctvom iných osôb. Jedným z výnimočných aspektov dokumentu je aj voľba Tomáša Maštalíra do úlohy komentátora. Medzi jeho známe charakteristické vlastnosti patrí

hlboký mužský hlas, ktorý evokuje rešpekt a vážnosť. S jeho tónom hlasu sa spájajú vlastnosti, ktoré zvyknú zdieľať nielen policajní príslušníci, ale aj samotní kriminálni. Komentár je vyvážený, objektívny, bez nútenej dramatizácie, čo napomáha k zachovaniu ponurej chladnej nálady. Pri opise obetí a ich brutálnej vražde rozpráva kludne, s eliminovaním akejkoľvek emócie a bez váhania vtiahne nepripraveného diváka do šokujúcej scény. V záverečnej časti dokumentu má komentár častejšie a dlhšie prestávky, pričom sa o informácie nepriamo delí s odborníkmi.

Iným prvkom, ktorý je pre epizódu seriálu typický, je práca so zvukovými efektami počas strihu. S pozorným vnímaním zistíme, že väčšina z nich pochádza priamo z úvodnej znelky. Ide prevažne o krátke „stingery“ - pár sekundové zvukové úryvky. V prípade správneho výberu dokážu slúžiť nielen na strih, ale aj ako malé, no účinné doplnky pre navodenie atmosféry z nepríjemného prípadu. V neskorších častiach využívajú zvuky akéhosi rušivého signálu alebo blikajúcej obrazovky, a to najmä v momentoch s rapid montážou. Ruchy môžeme zaznamenať v epizóde málokedy, väčšinu času sú nasadené iba vtedy, ak sú predmetom rozprávania. Medzi príklady môžeme uviesť štekot psa, ktorý Štefana Sviteka prebúda do reality. Úloha ruchov je v tomto prípade jasná, a to podporiť autenticitu hraných pasáží.

Hudobná stránka epizódy pozostáva z niekoľkých podkladov, ktoré zdieľajú podobné charakteristické znaky. Ich využitie závisí od zobrazovaného obsahu. Patrí tu monotónna ambientná hudba s temnou pochmúrnou náladou, ktorej tempo sa v priebehu času vôbec nemení. Jej hlasitosť je však utláčaná do pozadia. Tento typ hudby je šikovne podložený do scén, ktoré dokumentujú akúkoľvek udalosť spájanú s vraždou alebo iné absurdné scény, ako napríklad moment, keď sa postava Sviteka reže na citlivom mieste. Niektoré hlasitosťou výrazné hudobné zložky s dynamickejším tempom sú využívané pri scénach, kedy sa naopak autori dištancujú od vraždy alebo zobrazovania prílišnej brutality.

Obrázok 24: Zvuková skladba „Horehronský rozparovač – NKPS“

2.2 KOMPARAČNÁ ANALÝZA

Táto kapitola nadväzuje na predchádzajúcu analýzu formalistických prvkov a poskytuje súhrnné porovnanie rozdielov každého z prvkov medzi analyzovanými epizódami seriálov.

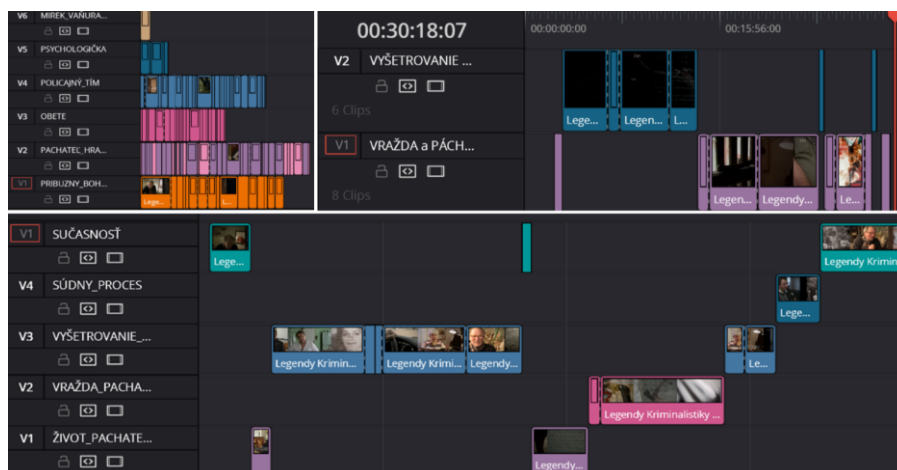
2.2.1 Dramaturgická výstavba

Legendy kriminalistiky:

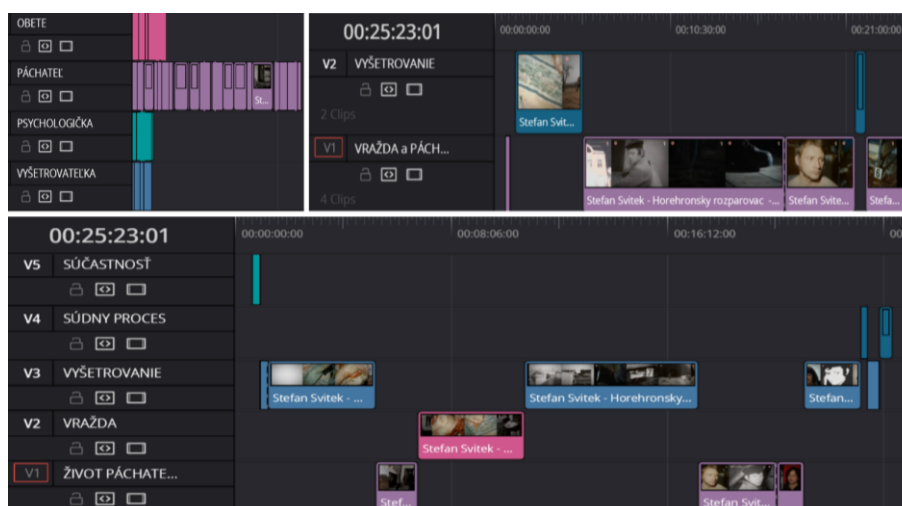
Autori sa na zobrazovaný prípad pozerajú z viacerých perspektív. Polovicu epizódy tvorí náhľad do postupu práce vyšetrovateľov a odborníkov pomocných vied, zatiaľ čo v druhej polovici je dorozprávaný celý príbeh páchatel'a. Mimo toho nás o situácii v rodine páchatel'a pred a po vražde informuje blízky zosnulých Bohumil. O epizódu sa teda delí téma „kriminalistiky“ s „kriminalitou.“ Oproti seriálu *Najväčšie kriminálne prípady Slovenska* sa epizóda nesústreďuje na estetický dramatický zážitok, ale jej zámerom je pravdivo a stručne informovať diváka. Môže ísť o akési vyzdvihnutie zodpovednej práce polície alebo poukázať na následky spôsobené takýmto brutálnym činom. Prístup zo strany vyšetrovateľov je profesionálny, ale jemne odľahčený. Bohumil Ulrich poukazuje svojím vystupovaním pred kamerou na bolesť zotrávajúcu vnútri rodiny pozostalých, čo by mohli diváci považovať za veľmi osobný, etický sporný zásah.

Najväčšie kriminálne prípady Slovenska:

Z epizódy seriálu vidieť, že všetku pozornosť venujú páchatel'ovi a prevažne „kriminalite“ celého prípadu. Aktívne sa podieľa na popisovaných udalostiach, ktoré sú prevažne zdramatizované hranou pasážou alebo znázornené na fotografiách rekonštrukcie prípadu z archívu polície. Spôsob vyskladania naznačuje, že autori chceli divákovi atraktívnejšou, ale zároveň surovou formou zdramatizovať ohavný zločin, ktorý je súčasťou našej spoločnosti od najrannejších foriem vývinu ľudstva. Nálada je z hľadiska vyšetrovateľov aj spracovania seriózna, vážna a objektívna. Umeleckejšie spracovanie nepôsobí tak, ako by v sebe skrývalo špecifický odkaz.

Obrázok 25: Dramaturgická výstavba „Já, nebohý vrah – Legendy kriminalistiky“

Obrázok 26: Dramaturgická výstavba „Horehronský rozparovač – NKPS“

2.2.2 Kamerové snímání

Legendy kriminalistiky:

Oproti seriálu *Najväčšie kriminálne prípady Slovenska* tu kamera nepôsobí nijako špeciálne, ani atraktívne. Práca s mizanscénou a osvetlením tu nie je takmer žiadna. Vidieť, že autori sa nehodlali vydať podobným smerom. Počas celej epizódy pozorujeme skôr hovoriace hlavy alebo ilustračné zábery, kde kamera zastáva funkciu nástroja, ktorý iba zaznamenáva potrebné informácie do dokumentu. Zábery hranej pasáže nie sú príliš dramaticky snímané a premyslené. Voľba niektorých kamerových techník aspoň trochu prispieva k lepšiemu vyzneniu zobrazovaných scén. Napr. nízkofrekvenčné snímání

pre podporu dramatizácie scén hranej pasáže alebo zoom na tvár vypovedajúcich osôb pre lepšie zachytenie emócií pred kamerou a zároveň na podporu divákovej pozornosti.

Najväčšie kriminálne prípady Slovenska:

Seriál sa môže jednoznačne pýšiť bohatým kameramanským umením, ktoré dominuje v hranej pasáži. Či už sa jedná o poctivú prácu s osvetlením a mizanscénou, voľbu záberov alebo technické parametre kamery. Využívajú silnú hĺbku ostrosti s výrazne rozmazaným okolím, ostré zábery iba na konkrétne veci, ktoré sú predmetom záujmu páchatel'a a časté detailné zábery. Všetky tieto prvky sú doplnené ručnou kamerou, ktorá pomáha k ešte väčšej autentickosti. Zachycujú tak umeleckejším spôsobom pomätenú myseľ a izoláciu páchatel'a od skutočnej morálky.

Type	-	C	AZ	PC	PD	D	VD
NoS	2	11	13	44	80	80	31
LEN	00:12.3	01:54.4	01:37.4	04:59.2	09:07.7	08:47.0	03:19.8
ASL	6.2	10.4	7.5	6.8	6.8	6.6	6.4
MSL	6.2	5.2	6.4	5.1	5.8	4.3	5.8
MSL/ASL	1.00	0.50	0.85	0.75	0.85	0.65	0.91
MAX	6.9	53.1	20.3	27.4	27.9	52.6	14.7
MIN	5.4	1.6	1.2	1.2	1.2	1.3	1.9
Range	1.5	51.5	19.1	26.2	26.7	51.3	12.8
StDev	0.8	13.8	4.7	6.0	5.2	7.6	3.4
CV	0.13	1.33	0.63	0.88	0.76	1.15	0.53

Obrázok 27: *Veľkosti záberov „Já, nebohý vrah – Legendy kriminalistiky“*

Type	-	VC	C	AZ	PC	PD	D	VD
NoS	20	5	27	53	44	79	124	132
LEN	00:37.7	00:17.5	02:21.7	03:00.7	02:49.8	04:42.1	07:11.5	03:20.4
ASL	1.9	3.5	5.2	3.4	3.9	3.6	3.5	1.5
MSL	0.2	3.5	3.7	2.9	2.8	2.8	3.0	0.5
MSL/ASL	0.11	1.00	0.71	0.85	0.72	0.78	0.86	0.33
MAX	10.5	5.4	30.9	22.7	53.5	23.3	20.6	14.5
MIN	0.1	1.0	0.8	0.2	0.1	0.2	0.2	0.1
Range	10.4	4.4	30.1	22.5	53.4	23.1	20.4	14.4
StDev	3.0	1.6	5.6	3.6	7.7	3.5	3.3	2.1
CV	1.58	0.46	1.08	1.06	1.97	0.97	0.94	1.40

Obrázok 28: *Veľkosti záberov „Horehronský rozparovač – NKPS“*

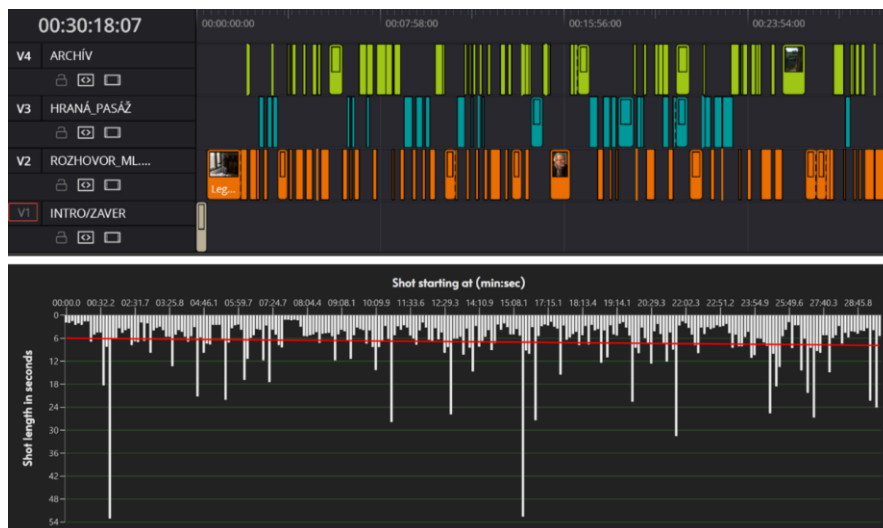
2.2.3 Strihová skladba

Legendy kriminalistiky:

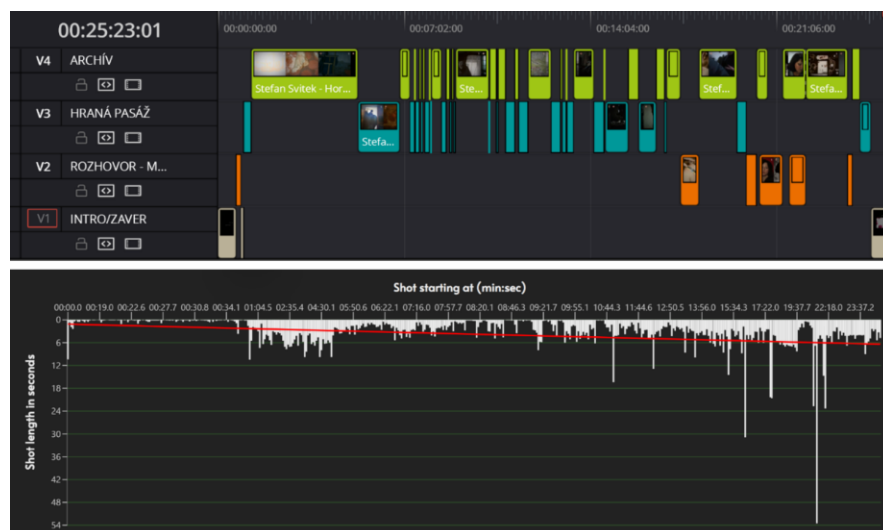
Seriál kladie dôraz na analytický prístup k vyšetrovaniu a chronologické rozprávanie príbehu z pohľadu vyšetrovateľov, svedkov aj páchatel'a. Autori pracujú prevažne s dlhšími zábermi a konzistentným temporytmom, vďaka čomu sa divák dokáže lepšie sústrediť na výpovede a emócie vypovedajúcich. Charakteristickým prvkom je využívanie prelínačiek a dvojexpozičného prelínacieho obrazu. Tie prepájajú kľúčové dôkazy s reálnymi osobami alebo hranými scénami, ktorých sa to týka. K citlivému obsahu pristupujú autori eufemistickejšie. Využívajú mozaikovou cenzúru pri zobrazovaní násilia a brutálnych scén. Pozornosť zameriavajú aj na emočné vyznenie scén, najmä prostredníctvom výpovedí pozostalých. Celkové spracovanie je umiernennejšie a informatívnejšie. Páchatel' sa tu javí ako psychický nestabilná, žiarlivá osoba. Tento pohľad môže korešpondovať s pohľadom na verziu tohto žánru v 20. storočí, kedy nastal rozvoj forenzej vedy a psychológie.

Najväčšie kriminálne prípady Slovenska:

Pre tento seriál je typický expresionistický až hororový štýl spracovania, ktorý by mohol sedieť k tradíciám gotického hororu v 17.-18. storočí vývoja žánru true crime. Podobným štýlom aj znázorňujú páchatel'a a jeho monštruózný charakter. Charakteristickým prvkom je dynamická strihová skladba, ktorá sa mení podľa zobrazovanej situácie. Pri násilných scénach autori využívajú rapid montáž a rýchle strihy, zatiaľ čo v pokojnejších momentoch tempo degraduje. Prelínačky sú tu nahradené „GLOW“ efektom, ktorý plní niekoľko funkcií. Od simulácie fotografického blesku, cez prepájanie hraných scén a archívnych fotografií, až po zvýraznenie brutality scén. Archívne fotografie sú postprodukčne upravované pomocou „TRANSFORM“ pohybového efektu a využíva sa „FADE-OUT“ stmievačka. K zobrazovaniu brutality pristupujú priamo a bez cenzúry, pričom odhaľovanie explicitných detailov postupne graduje. Obraz sa pri rozhovoroch s odborníkmi delí na dve polovice, kde jedna časť zobrazuje vypovedajúcu osobu a druhá súvisiace archívne materiály. Vo výsledku sa seriál sústreďuje na vytvorenie šokujúceho vizuálneho zážitku a dramatizáciu skutočných udalostí.

Obrázok 29: Strihová skladba „Já, nebohý vrah– Legendy kriminalistiky“

Obrázok 30: Strihová skladba „Horehronský rozparovač – NKPS“

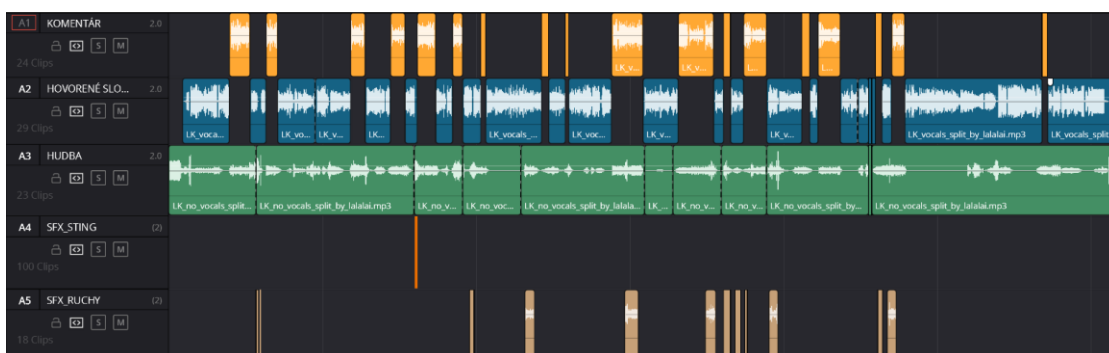
2.2.4 Zvuk a komentár

Legendy kriminalistiky:

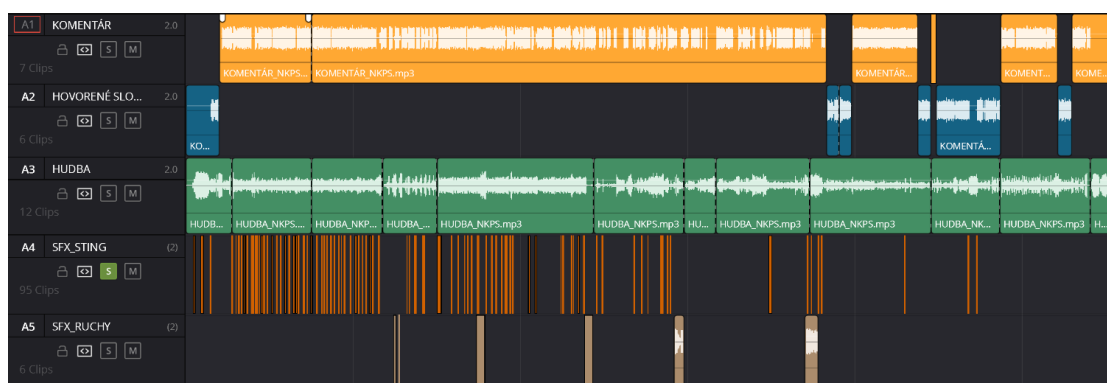
Legendy kriminalistiky majú funkčnú, ale menej prepracovanú zvukovú skladbu, ktorá sa sústreďuje najmä na budovanie emócií. Hovorené slovo je zastúpené komentárom Miroslava Vaňuru a výpoveďami svedkov a vyšetrovateľov, pričom rozhovory majú prioritu - ostatné zvuky sa im často prispôbujú utlmením. Hudobné podklady tvoria prevažne ambientné, inštrumentálne skladby s repetitívnym, negradujúcim tempom, ktoré sa počas epizódy opakujú. Hudba sa mení podľa charakteru scén - od dramatickej pri vyšetrovaní, cez emotívnu pri osobných výpovediach, až po pochmúrne pri zobrazovaní brutality.

Najväčšie kriminálne prípady Slovenska:

Aj z hľadiska zvukovej stránky sa seriál vyznačuje silným dôrazom na hororovo-psychologický žáner. Dominantným prvkom je komentár herca Tomáša Maštalíra, ktorý tvorí až 80% informačnej hodnoty dokumentu. Jeho hlboký hlas a objektívne, chladné rozprávanie bez emócií, ešte viac podporuje ponurú atmosféru diela. Charakteristickým prvkom je aj častá práca so zvukovými efektami, využívanými pri prestrihoch. Ide najmä o krátke „stingery“, ktoré nachádzame v úvodnej znelke. Slúžia ako menší bonus ku gradovaniu napätia. Hudobná stránka pozostáva prevažne z monotónnej ambientnej hudby s temnou náladou, ktorej hlasitosť je často potlačená do pozadia. Pri scénach vzdialených od brutality sa využíva dynamickejšia hudba s výraznejšou hlasitosťou.

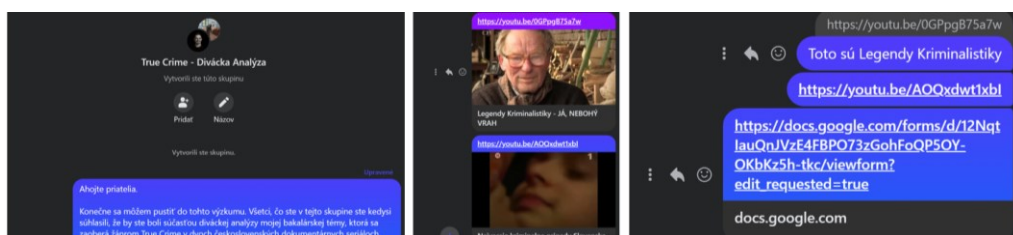
Obrázok 31: Zvuková skladba „Já, nebohý vrah– Legendy kriminalistiky“

Obrázok 32: Zvuková skladba „Horehronský rozparovač – NKPS“

2.3 DIVÁCKA ANALÝZA

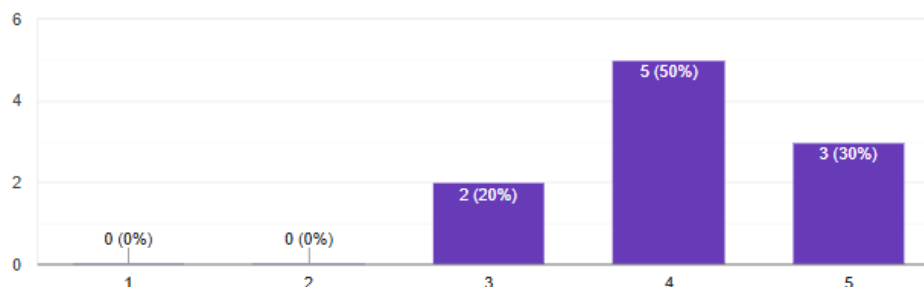
V rámci diváckej analýzy som sa zamerlal na divácke vnímanie dvoch true crime seriálov a identifikáciu rozdielov medzi nimi. Zároveň som skúmal, ktoré spracovanie sa u divákov teší väčšej obľube a ktoré je pre nich prijateľnejšie. Výskum bol realizovaný prostredníctvom elektronického dotazníka, ktorý bol vytvorený na platforme Google Forms, a do ktorého sa zapojilo 10 respondentov. Metodika výskumu vyžadovala, aby si každý z účastníkov pred vyplnením dotazníka pozrel mnou vybrané epizódy oboch analyzovaných seriálov.

Obrázok 33: Screenshotty konverzácie v rámci diváckej analýzy

Obrázok 34: Graf pohlavia a vekovej kategórie respondentov

Graf 3: Obľúbenosť žánru True Crime spomedzi respondentov

(1 – minimálna, 5 – maximálna)

Nášho prieskumu sa zúčastnilo 10 respondentov, z ktorých bolo šesť mužov a štyri ženy. Väčšina z nich bola mladšej vekovej kategórie (18-25 rokov), iba dvaja respondenti mali viac ako 50 rokov. Významnejší faktor ilustruje Graf 3, ktorý dokazuje, že všetci respondenti majú buď pozitívny vzťah k žánru true crime a aktívne ho vyhľadávajú, alebo ich aspoň dokáže zaujať, keď sa s ním stretnú. To posilňuje relevantnosť získaných názorov pre náš výskumný zámer.

2.3.1 Zaujatie

Graf 4: Pomer zaujatosti u respondentov medzi seriálmi „Legendy kriminalistiky“ a „NKPS“

Viac ma oslovili legendy kriminalistiky. Táto časť na mňa pôsobila viac citlivejšie a páčila sa mi výpoveď brata zosnulej. Táto linka, sprevádzajúca celý dokument podčiarkla závažnosť dopadu tohto činu.

Ten druhý, nebol až tak moc násilný a bol viacej emotívny

Legendy kriminalistiky. Prišli mi, že viac ukazujú následky zločinu a prezentujú ich ako problém. Zároveň oceňujem ten jemnejší prístup k snímkam a archívnym záberom.

Legendy kriminalistiky

Viac som sa asi zžil s Legendami kriminalistiky, kvôli osobnejšiemu prístupu práce s pozostalými a svedkami.

Obrázok 35: Odpovede ľudí zaujatých seriálom „Legendy kriminalistiky“

Rozhodne ten slovenský. Nakolko si myslím, že lepšie reprezentuje vážnosť situácie a ponúka divákovi do istej miery atmosférický "zážitok", zároveň ponúka objektívny pohľad na situáciu, ktorý je podľa mňa pri tomto žánri dôležitý. Subjektívita pozostalých či svedkov vie dokument tohoto žánru buď to "make it" alebo "break it", čo sa stalo podľa mňa bohužiaľ v tom českom.

Rozhodne to boli Najväčšie kriminálne prípady Slovenska. Osobne to bol pre mňa silnejší zážitok s atraktívnym audiovizuálnym spracovaním a zaujímavejším zobrazením páchateľa.

Najväčšie kriminálne prípady Slovenska, lebo sú podrobnejšie spracované a uveriteľnejšie, dej má rýchlejší spád, pre mňa je to opticky viac pochopiteľné.

Osobne to boli Najväčšie kriminálne prípady Slovenska. Veľmi dôkladne vysvetlená dôležitosť morálky podanej rodičmi na dieťa.

Viac ma zaujal dokument Najväčšie kriminálne prípady Slovenska kvôli audiovizuálnemu spracovaniu

Obrázok 36: Odpovede ľudí zaujatých seriálom „NKPS“

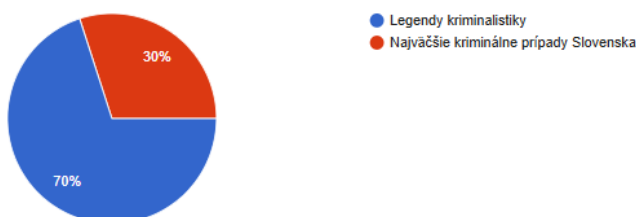
Z Grafu 4 vidíme, že oba seriály si získali rovnaký počet respondentov, konkrétne po piatich. Na otázku, čo ich zaujalo na ich zvolenom seriáli, môžeme vidieť rôzne odpovede. Seriál Legendy kriminalistiky si divákov získal práve vďaka osobnejšiemu, emotívnemu a citlivejšiemu prístupu, najmä zo strany príbuzného obetí Bohumila. Ako tvrdí jeden z respondentov: „Táto linka sprevádzajúca celý dokument podčiarkla závažnosť dopadu tohto činu.“ Rovnako tak ocenili jemný, nie až tak násilný a brutálny prístup. Vo vyhodnotení seriálu Najväčšie kriminálne prípady Slovenska vidíme, že tento diváci oceňujú pre jednak zaujímavý audiovizuálny prístup, tak aj pre výpovednú hodnotu, respektíve objektivitu. Tá reprezentuje vážnosť situácie a podľa slov jedného z respondentov „dôležitosť morálky podanej rodičmi na dieťa.“

2.3.2 Výpovedná hodnota

Ktorý dokument mal podľa teba lepšiu výpovednú hodnotu a prečo?

10 responses

[Copy chart](#)

Graf 5: Pomer lepšej výpovednej hodnoty podľa respondentov medzi seriálmi „Legendy kriminalistiky“ a „NKPS“

Navazujúc na predošlú odpoveď, určite legendy kriminalistiky. Riziko true crime je ten, že človek môže byť fascinovaný neuveriteľnosťou a brutálnosťou a analýzou vraždy a pri tom celom zabudnúť aké hrozné to vlastne je. Preto oceňujem citlivosť druhého dokumentu, lebo ukázal práve to akú traumu to vytvorilo okoliu a pozostalým. Naproti tomu druhý dokument viac analyzoval vraha.

Druhý. Bolo v ňom viac emócií a dostal som podobne veľa informácií

Tu by som asi tvrdil skôr Legendy kriminalistiky. Viac asi odprezentovali to, čo môže brutálny čin spôsobiť nielen pozostalým, ale aj ľuďom ktorí sa podieľajú na vyšetrovaní prípadu. Okrem toho si myslím, že ukázali dôvod, prečo by sme mali vzdať úctu vyšetrovateľom a všetkým ľuďom, ktorí sa akokoľvek podieľajú na vyšetrovaní prípadu.

Podobne ako u predošlej odpovede, Legendy kriminalistiky.

Legendy kriminalistiky

Legendy kriminalistiky. Vidieť problémy alkoholizmu. Aj z obyčajného človeka dokáže spraviť monštrum.

Podľa mňa Legendy kriminalistiky pretože sa viac zaoberali psychikou páchateľa

Obrázok 37: *Odpovede ľudí s lepšou výpovednou hodnotou u seriálu „Legendy kriminalistiky“*

Najväčšie kriminálne prípady Slovenska

Slovenský dokument sa rozhodne prezentuje ako snaha informovať, zatiaľ čo v tom českom som mala pocit, akoby sa násilne snažili "oživiť" niečo, čo už bolo zabudnuté. Formát a kombinácie liniek v minulom čase a neskôr v prítomnom čase tomu vôbec nepomáhal.

Oba rovnako zahrnuli všetko podstatné okolo každého prípadu, ale nepríjemný pocit v pozadí zostal po slovenskej verzii, preto Najväčšie kriminálne prípady Slovenska.

Obrázok 38: *Odpovede ľudí s lepšou výpovednou hodnotou u seriálu „NKPS“*

Z Grafu 5 vyplýva, že lepšou výpovednou hodnotou dominuje seriál Legendy kriminalistiky. Ten si z tohto hľadiska získal až sedem respondentov. Niektorí sa vyhli podrobnej odpovedi, no u mnohých z nich je opakujúcim sa prvkom opäť citlivosť dokumentu a zobrazenie emócií medzi účinkujúcimi. Jeden z respondentov uviedol: „Človek môže byť fascinovaný neuveriteľnosťou, brutálnosťou a analýzou vraždy a pri tom celom zabudnúť, aké hrozné to vlastne je. Preto oceňujem citlivosť druhého dokumentu, lebo ukázal práve to, akú traumu to vytvorilo okoliu a pozostalým.“ Iný respondent dodal, že autori dokumentu poukazujú na to, prečo by sme mali vzdať úctu vyšetrovateľom pri vyšetrovaní takéhoto zločinu. Pri epizóde Najväčšie kriminálne prípady Slovenska veľa odpovedí nemáme, no jedna z respondentiek dodala, že oproti Legendám kriminalistiky sa tento seriál snaží o niečo naozaj informovať a nie „oživiť“ niečo zabudnuté. V jej predošlej odpovedi popísala, že seriál Najväčšie kriminálne prípady Slovenska „... lepšie zobrazil vážnosť situácie, ponúkol atmosférický zážitok a hlavne zostal objektívny, čo je pri tomto žánre, podľa jej slov, veľmi dôležité.“ Iná respondentka dodáva, že v nej nepríjemný pocit

zotrval iba po seriáli Najväčšie kriminálne prípady Slovenska, čo by mohlo súvisieť s lepším zobrazením vážnosti situácie.

2.3.3 Ciele

Graf 6: Pomer rovnakého a rozdielných cieľov podľa respondentov medzi seriálmi „Legenda kriminalistiky“ a „NKPS“

Informatívnosť a zaujímavosť
Poukázanie na skryté problémy
Zdokumentovať otrasné trestné činy oboch páchateľov, ich pohnútky, samotné vykonanie skutku a tiež prácu a postupy vyšetrovateľov, možno varovať ľudí, aby si všímali okolie a dali na svoje vnútorné pocity.
Napriek rozdielnosti prístupov si však myslím, že finálny odkaz bol veľmi podobný.
Obidva seriály opisujú myslenie páchateľov s psychickými poruchami.
Podľa mňa je cieľom u oboch domokumentov pochopiť zlo, prečo daný človek robí to čo robí, ak sa dá nazvať človekom a v niektorých prípadoch poukázať na chyby v spoločnosti

Obrázok 39: Odpovede ľudí s rovnakým cieľom u seriálov

Odpovedané v predošlej otázke. legendy kriminalistiky viac analyzujú následok na duši pozostalých a ten druhý analyzuje činy a rozhodovanie vraha
Legenda kriminalistiky - zdokumentovať prácu polície a následky týchto otrasných činov.
Najväčšie kriminálne prípady Slovenska - atraktívnejším spôsobom odprezentovať jedného z najbrutalnejších vrahov v dejinách Slovenska.
Legenda kriminalistiky - dokument o práci polície, vrahových činoch a následkoch na blízkej osobe spolu s vyšetrovateľmi.
NKPS - dokument o vrahových činoch a jeho abnormálnej psychike.

Obrázok 40: Odpovede ľudí s rôznymi cieľmi u seriálov

Graf pod čísлом 6 nám odhaľuje, že šiesti respondenti majú rovnaký dojem z oboch dokumentov, respektíve ich odkaz je podobný. Nezávisle na tom, ako odlišné je ich spracovanie. Odpovede tejto skupiny však pozostávajú z rôznych názorov a pohľadov na finálny odkaz dokumentov. Či už ide o znázornenie povahy a psychiky páchatel'ov, upozornenie pred hrozbami v spoločnosti alebo zdokumentovanie práce vyšetrovateľov. Diváci, ktorí zahlasovali za rozdielne ciele dokumentov, vidia v odkazoch seriálov značnú odlišnosť. Z celkových štyroch hlasovaní svoje tvrdenie vysvetlili iba traja respondenti. Podľa ich tvrdení chcú Legendy kriminalistiky poukázať na následky, ktoré si so sebou odnášajú nielen pozostalí, ale aj odprezentovať neľahkú prácu polície. Naopak Najväčšie kriminálne prípady Slovenska sa údajne sústreďujú na podrobnejšiu analýzu vraha a jeho skutkov.

2.3.4 Téma

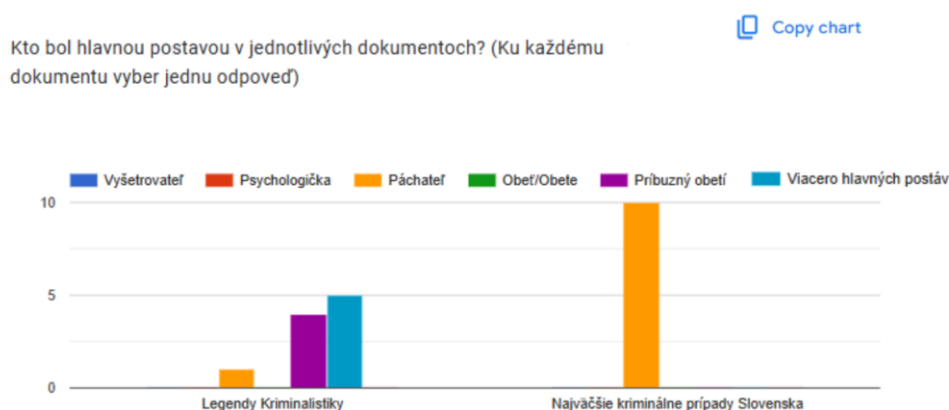
K predošlým vypracovaným názorom pridáme aj pár diváckych postrehov, ktoré boli súčasťou analýzy formalistických prvkov. Zistíme, aké tematické linky podľa respondentov dominovali v každom zo seriálov, koho považujú za hlavnú postavu, ako vnímali znázornenie vraha alebo do ktorej subkategórie by oba seriály zaradili. Okrem toho bude ponúknutý priestor aj na názory, či v seriáloch nepanovalo niečo za hranicou etiky.

Graf 7: Tematické linky podľa respondentov v seriáloch „Legendy kriminalistiky“ a „NKPS“

Graf 7 nám vypovedá, že podľa respondentov je seriál *Legenda kriminalistiky* zameraný viac na vyšetrovanie a na všetko okolo vraždy, než na zločin samotný. Tohto názoru je konkrétne šesť respondentov, traja respondenti vnímali, že epizóda balansuje medzi témami kriminalistiky a kriminality, s čím zistenia analýzy korešpondujú. Iba jeden respondent si myslí, že epizóda je sústredená na páchatelove skutky. Výrazný opak môžeme zaznamenať pri druhom seriáli, kde vidíme, že až osem respondentov vnímalo ako hlavnú tematickú linku páchatelovo konanie. Je to tvrdenie, s ktorým možno súhlasiť. Iba dve osoby zvolili ostatné možnosti, pričom každá mala inú odpoveď.

2.3.5 Hlavná postava

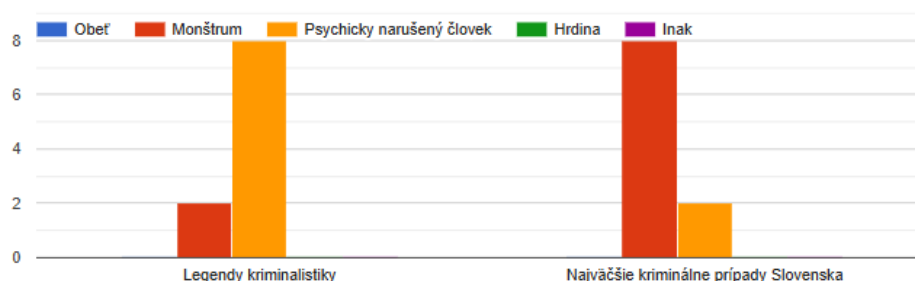
Graf 8: Hlavné postavy seriálov „*Legenda kriminalistiky*“ a „*NKPS*“ podľa respondentov

Po prvýkrát vidíme graf (Graf 8), pri ktorom sa všetkých 10 respondentov zhodlo na jednej odpovedi. Ide o hlavnú postavu v seriáli *Najväčšie kriminálne prípady Slovenska*, ktorou je bezpochybne páchatel. Vzhľadom na fakt, že celá epizóda je venovaná jeho činom a osobe, tento názor možno považovať za jednoznačný. Naproti tomu, *Legenda kriminalistiky* pozostávajú z troch rôznych odpovedí. Piatimi respondentmi, najväčší počet, považuje za hlavnú postavu epizódu nie jednu, ale viacero osôb. Jedná sa teda o kolektívneho hrdinu, ktorého zostava vzniká na základe divákových osobných preferencií. Toto tvrdenie sa zhoduje so zisteniami analýzy. V takmer rovnakom počte, podľa štyroch respondentov, je hlavnou postavou príbuzný pozostalých obetí, teda Bohumil Ulrich. Práve jeho výpovede a pohľad na prípad prináša do epizódy citlivý a emocionálny prístup, čo vyzdvihlo pri mnohých respondentoch výpovednú hodnotu seriálu *Legenda kriminalistiky*.

2.3.6 Vnímanie páchatel'a

19. Ako si vnímal/a páchatel'a pri pozeraní v každom z dokumentov? (Vyber iba jednu možnosť)

 Copy chart

Graf 9: Vnímanie páchatel'a v seriáloch „Legendsy kriminalistiky“ a „NKPS“ podľa respondentov

Graf 9 odhalil, že ôsmi z 10 respondentov sa pri oboch seriáloch zhodli na jednej odlišnej možnosti. Zatiaľ čo v seriáli *Legendsy kriminalistiky* ľudia vnímajú páchatel'a ako psychicky narušeného človeka, v seriáli *Najväčšie kriminálne prípady Slovenska* je páchatel' zobrazený ako „monštrum“. Potvrdzuje to, že každý zo seriálov zobrazuje páchatel'a podľa inej doby spracovania žánru true crime. *Legendsy kriminalistiky* prezentujú prípady v duchu 20. storočia, kedy sa rozvíjali forenzné vedy a psychológia, naopak, *Najväčšie kriminálne prípady Slovenska* čerpajú z tradície gotického hororu (17.-18. storočie). Je potrebné uznať, že toto hodnotenie môže byť čiastočne ovplyvnené rozdielnou povahou analyzovaných prípadov, najmä spôsobom, akým páchatelia zaobchádzali s telami obetí. Prípád Štefana Sviteka (NKPS) však obsahuje výrazné prvky hororového žánru - budovanie napätej atmosféry, necenzurované zábery obetí a explicitný komentár bez emócií. Tento režijný a naratívny postup pravdepodobne zámerne smeruje diváka k vnímaniu páchatel'a ako „monštra“. Keby v epizóde venovali ešte viac priestoru odborným pohľadom vyšetrovateľov a menej explicitným detailom brutality, vnímanie divákov by sa pravdepodobne posunulo bližšie k psychologickému chápaniu páchatel'a, podobne ako v *Legendách kriminalistiky*.

2.3.7 Podkategória

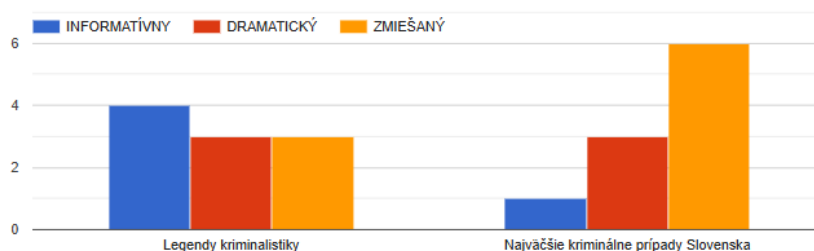
15. Do ktorej podkategórie by si každý z dokumentov zaradil?

 Copy chart

INFORMATÍVNY - v diele vystupujú prevažne odborníci, ktorí prezentujú fakty o rozoberanom prípade a snažia sa o niečo oboznámiť diváka.

DRAMATICKÝ - dielo sa sústreďuje na zábavu a pripravuje pre diváka dramatický zážitok.

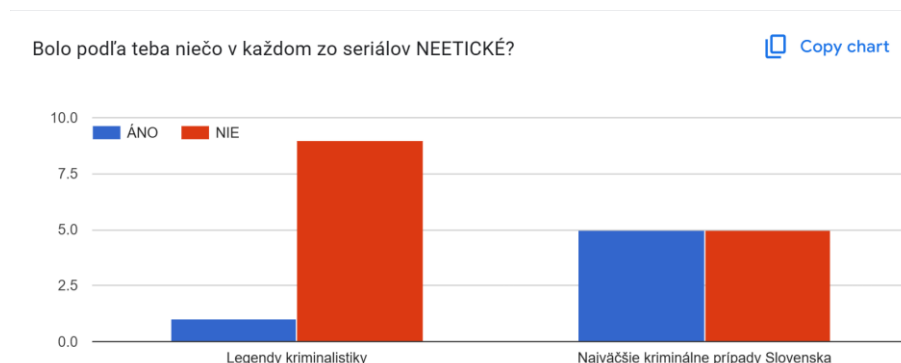
ZMIEŠANÝ - dielo balansuje medzi informatívnosťou a dramatickosťou.

Graf 10: Podkategórie seriálov „Legendy kriminalistiky“ a „NKPS“ podľa respondentov

Mieru podkategórie žánru true crime pri každom zo seriálov vidíme na grafe 10. Odhaľuje, že seriál Legendy kriminalistiky je podľa najväčšieho počtu respondentov informatívny. To znamená, že obsah tvoria prevažne odborníci (vyšetrovatelia) a jeho zámer nachádzame v snahe informovať a upozorniť, než pobaviť. Oproti ostatným názorom však toto tvrdenie vedie iba o jedného respondenta. Keby do tohto hodnotenia bol zarátaný aj môj pohľad, informatívna podkategória by viedla o dvoch respondentov. Zvyšné podkategórie si narovnať podelili po troch respondentoch. Dôvodom voľby dramatickej podkategórie by mohol byť emocionálny prístup, zobrazený najmä Bohumilom Ulrichom, pričom sa nejedná o herca, ale o reálnu osobu. Výraznejšie dominantný výsledok majú Najväčšie kriminálne prípady Slovenska, ktoré by šiesti respondenti zaradili do zmiešanej podkategórie. Jedná sa teda o dielo, ktoré balansuje medzi informatívnosťou a dramatickosťou, čo znamená, že aj napriek „zábavnému“ zámeru sa seriál snaží diváka informovať a v ideálnom prípade upozorniť na konkrétny problém. Aj keď by sa podľa zistení analýz zaradil skôr k dramatickej podkategórii, odpovede respondentov v predošlých otázkach signalizovali, že niektorí diváci si svoj odkaz z danej epizódy odnesú. Jedným z výnimočných príkladov je už spomenutý respondentov názor, že tento seriál vyjadril „dôležitosť morálky podanej rodičmi na dieťa.“

2.3.8 Neetické prvky

Graf 11: Neetické prvky v seriáloch „Legends kriminalistiky“ a „NKPS“ podľa respondentov

Nie
Český - veľmi zlá práca s respondentmi za mňa, nakoľko tento príbeh pôsobil neseriózne. Respondenti, ktorí mali pôsobiť ako objektívne zložky (napr psychologička) neboli a svojím prejavom aktívne znehodnocovali situáciu. Kto sa do prdele smeje a povyšuje nad páchatelňa...? Zároveň mám pocit, že celá situácia už je minulosťou aj pre pozostalých a na to ako vraveli, že ich to zasiahlo, tak ich výpovede tak nepôsobili.
Slovenský - viem si predstaviť, že necenzurované zábery miesta činu a ich nadmerné používanie, by mohlo byť považované za neetické. Avšak tieto fotografie sú voľne dostupné pri troche snahy na google. Teda ich využitie pre dokumentaristické účely nepovažujem za neetické. Ak už by to malo byť znehodnocujúce voči obetiam (čo býva často dôvod cenzúry), tak si myslím, že neetickým bolo ich v prvom rade dať von na verejnosť v tejto podobe.
Okrem necenzurovaných fotiek v Najväčších kriminálnych prípadoch Slovenska tam asi nemám čo vytknúť.
Myslím, že NKPS mohli narábať s materiálom menej drasticky. Chápem, že to dokumentuje vážnosť a brutalitu prípadu, ale mne ako matke to prišlo už moc nekomfortné.
Najväčšie kriminálne prípady Slovenska, dosť blízke zábery a detaily vo mne vyvolali nepríjemný nepokoj a traumatický zážitok
Dalo by sa diskutovať o etike necenzurovať obeť v NKPS avšak mne osobne graficky neprekáža a myslím si že pomáha uvedomiť si skutočnú brutalitu činu.
Asi nič.
Prekvapuje ma, že takto grafické zábery sa dostali do televízie. Myslím, že dnes by to bol oveľa väčší problém. Vidieť zmasakrované dieťa nebolo najpríjemnejšie.

Obrázok 41: Odpovede ľudí k neetickým prvkom v seriáloch „Legends kriminalistiky“ a „NKPS“

Z celkového počtu 10 respondentov na otázku o neetickom prístupe odpovedalo otvorene iba osem z nich. Posledný graf 11 a odpovede respondentov z obrázku 41 odhalili, že Najväčšie kriminálne prípady majú podľa divákov neetickejší prístup k prípadu ako seriál Legends kriminalistiky. Respondenti sa zhodujú, že dôvodom je využitie necenzurovaných fotografií z miesta činu, najmä zmasakrovaných tiel obetí. Hoci by sa dalo o tom diskutovať, ich využitie má aj svoje opodstatnenie. Pred začiatkom epizódy seriálu Najväčšie kriminálne prípady Slovenska dostáva každý divák varovanie, že program obsahuje zábery, ktoré nie sú

vhodné pre citlivejšie povahy. Ďalej je už iba na divákovom osobnom záujme, či v sledovaní seriálu mieni pokračovať alebo nie. Zaujímavejším postrehom sa zaoberá jedna z respondentiek, ktorá tvrdí, že neetické je v prvom rade zavesenie takýchto fotografií na internet alebo ich verejné šírenie tvorcom seriálu. Zároveň ako jediná vyjadrila kritický pohľad na seriál Legendy kriminalistiky, čím sa odlišovala od ostatných účastníkov prieskumu. Tvrdí, že neobjektívny prístup odborníkov znehodnocoval situáciu a pôsobí to ako povyšovanie sa nad páchatel'a. Spracovanie považuje za neseriózne a nedostatočne rešpektujúce závažnosť prezentovaných prípadov. Napriek pochopeniu jej výhrad týkajúcich sa odľahčovania citlivej tematiky a podrobnému vysvetleniu sa však jedná o jediný názor spomedzi všetkých ostatných respondentov. Je však dôležité zohľadniť aj tieto kritické hlasy, ktoré nás nútia sa zamyslieť nad etickými aspektmi zobrazovania kriminálnych prípadov v médiách a televíznej produkcii.

ZÁVER

Táto bakalárska práca sa zaoberala populárnym žánrom true crime a jeho spracovaním v seriáloch *Legends of Criminality* a *Najväčšie kriminálne prípady Slovenska*. Prostredníctvom analýzy formalistických prvkov a následnej komparatívnej analýzy týchto dvoch seriálov som dokázal identifikovať dva výrazne odlišné prístupy k spracovaniu skutočných kriminálnych prípadov.

Analýza odhalila, že *Legends of Criminality* sa sústreďujú na dokumentárno-publicistický prístup, pričom kladú dôraz na prácu vyšetrovateľov, ale aj na páchateľa a jeho blízkych. Vyznačujú sa jednoduchším vizuálnym štýlom, dlhšími zábermi a jemnejším prístupom k zobrazovaniu násilia. Uprednostňujú informatívny, citlivý a analytický obsah, s cieľom informovať diváka o následkoch brutálnych činov alebo vyzdvihnúť prácu polície.

Najväčšie kriminálne prípady Slovenska predstavujú naratívnejšie spracovanie true crime žánru. Využívajú sofistikované kamerové techniky, dynamickú strihovú skladbu a prepracovanú zvukovú dramaturgiu na vytvorenie intenzívneho diváckeho zážitku. Ich zobrazovanie brutality je úderné, priamočiare, bez dôrazu na cenzúru. Ponúkajú tak expresionistickejší a objektívny štýl so zameraním sa na páchateľa a samotný brutálny zločin.

Tieto rozdiely som spozoroval na základe všetkých skúmaných formalistických prvkov, ktorými boli dramaturgia, kamerové snímanie, strihová skladba a zvuk s komentárom. Oba seriály tak predstavujú jedinečný pohľad na spracovanie skutočných kriminálnych prípadov, pričom každý z nich volí iné výrazové prostriedky na dosiahnutie svojho vlastného zámeru. Záverečná analytická časť zameraná na divácku analýzu odhalila, že z 10 respondentov oboznámených so žánrom true crime, si oba seriály získali rovnaký počet priaznivcov. Z hľadiska výpovednej hodnoty však jasne dominuje seriál *Legends of Criminality*, ktorý získal podporu siedmich respondentov. Diváci ocenili najmä jeho emotívny prístup, citlivé spracovanie, zameranie dopadu zločinu na pozostalých, či prácu vyšetrovateľov. Seriál *Najväčšie kriminálne prípady Slovenska* upútal respondentov predovšetkým vďaka pôsobivému audiovizuálnemu spracovaniu, objektívnemu prístupu a dôkladnej analýze páchateľa a jeho činov. Väčšina respondentov (60%) sa zhodla, že napriek rozdielnemu spracovaniu majú oba dokumenty podobný zámer. Z toho môžeme usúdiť, že diváci uprednostňujú skôr pochopenie toho, prečo je zločin neakceptovateľný a čo k nemu

páchateľa priviedlo, než len žánrové zobrazovanie samotného zločinu. Taktiež sme boli svedkami rôznorodých názorov divákov na spracovanie oboch dokumentov. Niektoré pohľady na seriál sa zhodovali s výsledkami predošlých analýz, no objavili sa aj postoje, ktoré sa naopak odlišovali od ich zistení. To iba potvrdzuje, že každý divák vníma dané spracovanie subjektívne a má k nemu svoje vlastné kladné či záporné pocity. Vďaka tomu môžeme konštatovať, že žáner true crime nám ponúka mnohostranný priestor pre interpretáciu. Môže priniesť jedinečný emocionálny zážitok, spájajúci nás s realitou zločinu, ale zároveň nás núti zamýšľať sa nad morálnymi a spoločenskými otázkami s ním súvisiacimi. Treba však prijať aj možnosť, že pri vyššom počte respondentov by mohol byť výsledok výskumu úplne odlišný.

ZOZNAM POUŽITÉJ LITERATURY

CECIL, Dawn K. *Fear, Justice, and Modern True Crime*. USA, Lynne Rienner Publishers, Inc. 2020, ISBN: 978-1-62637-901-5 hc.

CLAUSEN, Line & SIKJÆR, Stine. *When Podcast Met True Crime: A Genre-Medium Coevolutionary Love Story*. Aarhus University, Leviathan: Interdisciplinary Journal in English (7), 2021, [online] Dostupné z: <https://doi.org/10.7146/lev.v0i7.125213>

JEDLIČKOVÁ, Jana. *Misto zločinu Česko*. Cinepur (145), 2/2023 [online]

KLEMM, Michael. *Fenomén žánru True crime na příkladu seriálu Devadesátky*. Diplomová práce. Slezská univerzita v Opavě, Filozoficko-přírodovědecká fakulta v Opavě. 2023. [online] Dostupné z: <https://is.slu.cz/th/q67xg/>.

KRUMML, Milan. *Fascinace zločinem jako součást zábavy*. Cinepur (145). 2/2023 [online]

MINISTERSTVO VNITRA, HLAVNÍ SPRÁVA VEŘEJNÉ BEZPEČNOSTI. *Základy kriminalistiky*. Praha, 1954.

MURLEY, Jean. *The rise of true crime: 20th-century murder and American popular culture*. Santa Barbara: ABC-CLIO, 2008. ISBN: 9780275993887.

NIRTAUT, Brianna, *True Crime Obsession: Analyzing the Effects of True Crime Media from the Past to the Present*. University Honors College. 2024, [online] Dostupné z: <https://scholars.indianastate.edu/honorsp/12>

PRUDOVIČ, Marek, *Mediálna produkcia a kriminalita*, Trnava, Katedra dejín práva, Právnická fakulta, Trnavská univerzita, 2023, [online] Dostupné z: <https://fhv.uniza.sk/mkdrevue/?p=323>.

ZOZNAM POUŽITÝCH INTERNETOVÝCH ZDROJOV

ČESKÝ ROZHLAS / SKALICKÝ, Matěj, *Milujete true crime? Instantní zlo nás vytrénuje, může ale vyvolat závislost* ň Podcast Vinohradská 12, 2024. [online] Dostupné z: https://www.irozhlas.cz/kultura/literatura/tru-crime-andrej-drbohlov-podcast-vinohradska-12_2308090600_cen

HELLERMAN, Jason. *What Is True Crime in Movies and TV?*, nofilmschool.com, 2024. [online] Dostupné z: <https://nofilmschool.com/what-is-true-crime#>.

HERMOCHOVÁ, Tereza. *Zlo v seriálech baví. Kdy je fascinace skutečným zločinem běžná a kdy už značí problém?*, flowee.cz, 2023. [online] Dostupné z: <https://www.flowee.cz/civilizace/12541-zlo-v-serialech-bavi-kdy-je-fascinace-skutecnym-zlocinem-bezna-a-kdy-uz-znaci-problem>.

JONES, Lauren. *What Are the Origins of the True Crime Genre?*, thecollector.com, 2024. [online] Dostupné z: <https://www.thecollector.com/what-are-the-origins-of-the-true-crime-genre/>

NICHOL, Annie. *My Sister Was Murdered 30 Years Ago. True Crime Repackages Our Pain as Entertainment.*, nytimes.com, 2024. [online] Dostupné z: <https://www.nytimes.com/2024/01/08/opinion/movies-books-true-crime.html>.

OLEJÁROVÁ, Andrea. *Opravdové zločiny na vzestupu: Proč milujeme žánr True crime*, Nerdfix.com, 2021. [online] Dostupné z: <https://nerdfix.cz/clanek/opravdove-zlociny-na-vzestupu-proc-milujeme-zanr-true-4jt9a6>.

PAVLÍK, Martin Adam, *Peter Bebjak: O budúcnosť slovenského filmu sa nebojím*, kultura.pravda.sk, 2018. [online] Dostupné z: <https://kultura.pravda.sk/film-a-televizia/clanok/496598-bebjak-buducnost-slovenskeho-filmu-je-v-dobrych-rukach/>

PÁTEČNÍCI SISYFOS, *Romana Šumavská: Fenomén true crime - proč nás fascinuje zlo* (Živě PřF UK, Benátská 2, Praha), youtube.com/Pátečníci Sisyfos, 2024. [online] Dostupné z: https://www.youtube.com/watch?v=pX1g5M-4-OE&t=709s&ab_channel=P%C3%A1te%C4%8Dn%C3%ADciSisyfos

RÁDIO EXPRES / TURIÁKOVÁ, Dominika. *Klinický psycholog Dušan Kešický o tom, prečo nás fascinuje žánr „True Crime“*. Podcast Počúvam sa, 2023. [online] Dostupné z:

<https://skpodcasty.sk/podcasty/pocuvam-sa/epizoda/klinicky-psycholog-dusan-kesicky-o-tom-preco-nas-fascinuje-zaner-true-crime/>

RADIO WAVE / ŘIČICOVÁ Hana, ABULKASIM Sarah. *Na stopě zločinožroutů a murderinos: Proč žánr true crime válcuje žebříčky?* Podcast Vlna, 2023. [online] Dostupné z: <https://wave.rozhlas.cz/na-stope-zlocinozroutum-a-murderinos-proc-zanr-true-crime-valcuje-zebricky-9067448>.

SEZNAM ZPRÁVY / SOCHOROVÁ, Barbora, *True crime na obrazovce. Kde je hranice etiky?*, Podcast 5:59, 2024. [online] Dostupné z: <https://podmaz.sk/podcast/559/9646235586-true-crime-na-obrazovce-kde-je-hranice-etiky>.

ZOZNAM OBRÁZKOV

Obrázok 1: <i>Analyzované seriály „Legendy kriminalistiky“ a „NKPS“</i>	13
Obrázok 2: <i>Prvá edícia tisku diela „In Cold Blood“ od Trumana Capoteho</i>	21
Obrázok 3: <i>Zábery s osobami „Já, nebohý vrah – Legendy kriminalistiky“</i>	35
Obrázok 4: <i>Súčet záberov s osobami „Já, nebohý vrah – Legendy kriminalistiky“</i>	35
Obrázok 5: <i>Tematické linky „Já, nebohý vrah – Legendy kriminalistiky“</i>	36
Obrázok 6: <i>Sujetové stvárnenie udalostí „Já, nebohý vrah – Legendy kriminalistiky“</i>	37
Obrázok 7: <i>Zábery „Já, nebohý vrah – Legendy kriminalistiky“</i>	39
Obrázok 8: <i>Veľkosti záberov „Já, nebohý vrah – Legendy kriminalistiky“</i>	39
Obrázok 9: <i>Zábery z úvodnej znelky seriálu „Legendy kriminalistiky“</i>	39
Obrázok 10: <i>Využitie materiálov „Já, nebohý vrah – Legendy kriminalistiky“</i>	40
Obrázok 11: <i>Cenzúrované zábery „Já, nebohý vrah – Legendy kriminalistiky“</i>	40
Obrázok 12: <i>Příklad prelínačky „Já, nebohý vrah – Legendy kriminalistiky“</i>	41
Obrázok 13: <i>Zvuková skladba „Já, nebohý vrah – Legendy kriminalistiky“</i>	43
Obrázok 14: <i>Zábery s osobami „Horehronský rozparovač“ – NKPS“</i>	44
Obrázok 15: <i>Súčet záberov s osobami „Horehronský rozparovač – NKPS“</i>	44
Obrázok 16: <i>Tematické linky „Horehronský rozparovač – NKPS“</i>	45
Obrázok 17: <i>Sujetové stvárnenie udalostí „Horehronský rozparovač – NKPS“</i>	45
Obrázok 18: <i>Zábery „Horehronský rozparovač – NKPS“</i>	47
Obrázok 19: <i>Veľkosti záberov „Horehronský rozparovač – NKPS“</i>	47
Obrázok 20: <i>Zábery z úvodnej znelky seriálu „NKPS“</i>	48
Obrázok 21: <i>Využitie materiálov „Horehronský rozparovač – NKPS“</i>	48
Obrázok 22: <i>Necenzurované fotografie „Horehronský rozparovač – NKPS“</i>	49
Obrázok 23: <i>Příklad prepojenia archívnych fotografií s hranými scénami „NKPS“</i>	49
Obrázok 24: <i>Zvuková skladba „Horehronský rozparovač – NKPS“</i>	51

Obrázok 25: Dramaturgická výstavba „Já, nebohý vrah – Legendy kriminalistiky“	53
Obrázok 26: Dramaturgická výstavba „Horehronský rozparovač – NKPS“	53
Obrázok 27: Veľkosti záberov „Já, nebohý vrah – Legendy kriminalistiky“	54
Obrázok 28: Veľkosti záberov „Horehronský rozparovač – NKPS“	54
Obrázok 29: Strihová skladba „Já, nebohý vrah– Legendy kriminalistiky“	56
Obrázok 30: Strihová skladba „Horehronský rozparovač – NKPS“	56
Obrázok 31: Zvuková skladba „Já, nebohý vrah– Legendy kriminalistiky“	57
Obrázok 32: Zvuková skladba „Horehronský rozparovač – NKPS“	57
Obrázok 33: Screenshoty konverzácií v rámci diváckej analýzy	58
Obrázok 34: Graf pohlavia a vekovej kategórie respondentov	58
Obrázok 35: Odpovede ľudí zaujatých seriálom „Legendy kriminalistiky“	59
Obrázok 36: Odpovede ľudí zaujatých seriálom „NKPS“	60
Obrázok 37: Odpovede ľudí s lepšou výpovednou hodnotou u seriálu „Legendy kriminalistiky“	61
Obrázok 38: Odpovede ľudí s lepšou výpovednou hodnotou u seriálu „NKPS“	61
Obrázok 39: Odpovede ľudí s rovnakým cieľom u seriálov.....	62
Obrázok 40: Odpovede ľudí s rôznymi cieľmi u seriálov	62
Obrázok 41: Odpovede ľudí k neetickým prvkom v seriáloch „Legendy kriminalistiky“ a „NKPS“	67

ZOZNAM TABULIEK

Tabuľka 1: <i>Údaje epizód seriálu „Legendy kriminalistiky“ a „NKPS“</i>	30
Tabuľka 2: <i>Zvolené epizódy seriálu „Legendy kriminalistiky“ a „NKPS“</i>	31

ZOZNAM GRAFOV

Graf 1: <i>Délky záberov v priebehu epizódy „Já, nebohý vrah – Legendy kriminalistiky“</i> ...	42
Graf 2: <i>Délky záberov v priebehu epizódy „Horehronský rozparovač – NKPS“</i>	50
Graf 3: <i>Oblíbenost žánru True Crime spomedzi respondentov</i>	58
Graf 4: <i>Pomer zaujatosti u respondentov medzi seriálmi „Legendy kriminalistiky“ a „NKPS“</i>	59
Graf 5: <i>Pomer lepšej výpovednej hodnoty podľa respondentov medzi seriálmi „Legendy kriminalistiky“ a „NKPS“</i>	60
Graf 6: <i>Pomer rovnakého a rozdielnych cieľov podľa respondentov medzi seriálmi „Legendy kriminalistiky“ a „NKPS“</i>	62
Graf 7: <i>Tematické linky podľa respondentov v seriáloch „Legendy kriminalistiky“ a „NKPS“</i>	63
Graf 8: <i>Hlavné postavy seriálov „Legendy kriminalistiky“ a „NKPS“ podľa respondentov</i>	64
Graf 9: <i>Vnímanie páchatel'a v seriáloch „Legendy kriminalistiky“ a „NKPS“ podľa respondentov</i>	65
Graf 10: <i>Podkategórie seriálov „Legendy kriminalistiky“ a „NKPS“ podľa respondentov</i>	66
Graf 11: <i>Neetické prvky v seriáloch „Legendy kriminalistiky“ a „NKPS“ podľa respondentov</i>	67

ZOZNAM POUŽITÝCH SYMBOLOV A SKRATOK

RTVS – Rozhlas a televízia Slovenska

STV – Slovenská televízia

NKPS – Najväčšie kriminálne prípady Slovenska